Decembar 2018.

14. decembar

,,Dragi gospodine Ljuca, da li biste imali vremena i htjeli da iduće godine za Revolver Revue napišete *Jednu rečenicu*?'' (e-mail od Viktora Karlíka).

15. decembar

,,Ti nisi disciplinovan za pisanje svaki dan!'' (Fatima).

16. decembar

,,Koliko dugo ćeš izdržati?'' (Fatima).

17. decembar

,,Koliko ćeš dobiti za to?'' (Fatima).

18. decembar

,,Ušuti, bogati, više!'' (Fatima).

19. decembar

Iz češke amabasade u Beogradu mi preporučuju da se obratim Ministarstvu kulture Republike Češke, gdje sam već bio prije nego što sam im pisao i gdje su mi preporučili da se obratim Ministarstvu spoljnih poslova Republike Češke i njihovoj Ambasadi u Beogradu... ping-pong... naime, Ivan Čolović želi u Beogradu u svojoj Biblioteci XX vek da u mom prijevodu objavi knjigu Filipa Tesaža *Etnički konflikti*, ali avaj, ozbiljna stručna literatura i dobra književnost se u potrošačkoj civilizaciji bez prosjačenja ne mogu objaviti... hvala bogu da postoje državne institucije kojima se autori i prevoditelji mogu uvijek obratiti kad se zažele igrati ping-pong.

20. decembar

Zašto je ta knjiga bitna: s obzirom na etničke konflikte na cijelom jugoslavenskom prostoru mislim da bi to moglo imati blagotvoran učinak na čitaoce i makar u određenoj mjeri pomoći u razbijanju zabluda i međusobnih predrasuda.

21. decembar

Pročitao sam knjigu *Noga u vratima: Prilozi za političku*

biografiju Biblioteke XX vek od beogradske historičarke Dubravke Stojanović i u svjetlu informacija o pozadini tog izdavačkog projekta koji traje već 47 godina zaključio da je to najveći jugoslovenski kulturni poduhvat u posljednjih pola stoljeća: čemu služe knjige koje ne prave propuh, koje ne donose svježi vazduh – a čemu služe knjige koje prave propuh ako su se vrata zalupila?

22. decembar

Od osamdesetih godina živio sam u iluziji misleći da je Biblioteka XX vek veća izdavačka kuća, a zapravo sve to vodi jedan jedini čovjek, Ivan Čolović, koji je kao izdavač preživio socijalizam, krvavi raspad Jugoslavije, NATO bombardovanja Beograda, Miloševića, i koji sada, u „tranzicijskoj demokratiji", preživljava „do sada najteži period za objavljivanje knjiga."

23. decembar

Makar jednu stranicu dnevno, nekoliko rečenica, jednu rečenicu... koliko sam samo puta čuo čarobne formule, recepte kako se pravi dobra književnost – problem pisaca je upravo u tome što pišu zato što su pisci pa pišu svaki dan umjesto da kao i svi ostali normalni ljudi pišu onda kad imaju nešto reći.

24. decembar

Fatima je prehlađena, a ni ja nisam dobro... nigdje ne izlazimo, ove praznične dane provodim s Honzom Balabánom,* čitam sve razgovore do kojih mogu da dođem, gledam sve video materijale... najviše me zabavlja slušati ga kako čita svoje priče, naročito one koje sam preveo... pišem pogovor za *Možda odlazimo*.

25. decembar

Slušajući ga kako čita odlomak iz priče *Kod komunista* shvatio sam da sam na jednom mjestu pogriješio; sâm me upozorio na previd koji sam napravio – hvala, Honzo!

26. decembar

„Kape najviše volim, rukavice ne heklam, moraju se po dvije

* Jan (Honza) Balabán (1961–2010), književnik iz Ostrave; Samizdat je u toku 2019. objavio dvije zbirke njegovih priča.

iste napraviti!“ (Fatima!).

27. decembar

Kako bi bili isprazni ovi dani da nema Honze Balabána.

28. decembar

„Sva sreća pa nakon smrti nema života!“ kaže Hozo Filozof preko Vibera, iz kamiona, na putu za Memphis, Tennessee.

29. decembar

Zamolio sam Petra S. da mi s ljetošnjeg izleta po grobljima u Češkom Raju pošalje fotografiju nadgrobne ploče s datumima rođenja i smrti koji su okvir za jednu porodičnu priču, onakvu kakve život već piše, s nepogrešivo i uvijek poražavajućom računicom, šta god i kako god izračunaš: Luise P. je bilo 19 kad joj se rodio sin, 45 kad je poginuo, a umrla je u devedeset i devetoj; ili: 54 godine nadživjela je sina a 52 godine muža koji se od sinovljeve smrti nije oporavio... uostalom, evo te priče u konciznoj formi strašnijoj od jedne rečenice, u hladnom jeziku nadgrobnog spomenika: „Kao cvijet raste čovjek i bude slomljen! Jaroslav Pelda (mašinski inženjer, 4.VII.1890 - 23.V.1916), Jan Pelda (direktor šećerane u Bohušovicama, 13.IX.1858 - 5.VII.1918), Luisa Peldová (15.V.1871 - 3.VII.1970)“.

30. decembar

Iznervirana našim prazničnim prehladama i bez obzira na sve (pa i kalendar), žena mi kaže: „Nekako ćemo izgurati ovu godinu, a onda ćemo vidjeti šta ćemo dalje!“

31. decembar

Pišem koncept svog sutrašnjeg Novogodišnjeg govora: „Dragi sugrađani, već je preko nevjerovatnih četvrt stoljeća kako živimo zajedno a još uvijek se mimoilazimo: moje čisto žižkovsko-balkanske rečenice više ne biste trebali čitati kao egzotiku... itd.“

Jedna rečenica

Januar 2019.

1. januar
Noćas su milioni odletjeli u nebo.

2. januar
Drugi isprazan dan u godini.

3. januar
Ne volim umjetnost utemeljenu na dosjeci; dobar dio moderne umjetnosti je takav: jahač na stomaku mrtvog konja obješenog naglavačke, džinovske bebe, malo nadahnuće... forma *Jedne rečenice* mami u tu mišolovku... pseudosentence i reklamne formulacije napadaju me u jatima kao ptice iz Hičkokovog filma.

4. januar
Usamljenost neko osjeća kao bolest: iznenadio sam se i obradovao kad sam u čekaonici kod svoje doktorice, drage Martine B., zatekao samo jednu bakicu, *ovaj put će to ići brzo*, pomislio sam; nisam čestito ni sjeo, a bakica je već započela razgovor sa mnom; kad ju je sestra prozvala, digla se, i polako, korak po korak, oslanjajući se na štap ušla u ordinaciju; ostala je tamo skoro sat; kad je napokon došao red na mene, ušao sam, sjeo i rekao doktorici: ,,Vi ovdje pravite čuda, gospođa je jedva došla do ordinacije, a nakon 'kraćeg' razgovora s vama odjurila je kao vjetar, čak je i štap zaboravila'‘; doktorica je skočila, rekla: ,,Hvala Vam, gospodine Ljuca, kako ste mi samo nabacili na smeč,‘‘ uzela je štap i istrčala za bakicom.

5. januar
,,Danas je dvadeset i pet godina kako sam *nestao*,‘‘ kaže Hozo Filozof preko Vibera iz kamiona, odnekud, s nekakvog američkog puta ili autoputa.

6. januar
Živio sam u uvjerenju da cijeli život tragam za istinom i da sam objektivan, ali kad mi je Fatima predložila da napišem objektivnu priču o sebi, o sebi onakvom kakvim me ona vidi - s užasom sam to odbio!

Adin Ljuca *Jedna rečenica*

14. decembar 2018. — 13. decembar 2019.

Prag, Samizdat, 2020.

7. januar

Zašto svirka pastira iz pjesme koju mi je posvetio Ivan zvuči ,,kao vjetar u pustom gradu‘‘, kad zna da sam apsolutnu većinu onog što sam napisao, napisao u Pragu; ta pjesma me uvijek podsjeti na riječi koje je onako, kao usput, u jednom intervjuu izgovorio Danilo Kiš: ,,Mi pevamo u pustinji‘‘.

8. januar

Nakon ispoljene nezainteresiranosti od strane Češke ambasade u Beogradu danas je stigao e-mail podrške od strane Češke ambasade iz Sarajeva – obično sve zavisi samo od jednog konkretnog čovjeka!

9. januar

Ivan Čolović je 4. juna 1989. u Sarajevu na promociji knjige *Ogled o Paji Patku* izjavio: ,,Ja sam se opredelio da budem mali izdavač i boriću se da ne postanem veći!‘‘ – to je onaj isti istančani poetski duh iz kojeg su proistekli stihovi ,,Lako je napisati pjesmu koja će se dopasti svima; teško je napisati pjesmu koja se sviđa nekolicini‘‘ (Macuo Bašo, 1644–1694).

10. januar

Ne tražim od vas da rješavate problem srpsko-hrvatskih odnosa, ne tražim nove investicije, tražim da riješite problem prezentacije češke kulture na srpsko-hrvatskom govornom području koristeći već postojeću infrastrukturu... rješenje je jednostavno i jeftino, jedino je teško ubijediti nekoga u Ministarstvu kulture ili Ministarstvu spoljnih poslova da se s tim nešto uradi.

11. januar

Ivan Čolović iz Beograda mi piše da razbijam beogradsku maglu....

12. januar

Magla je riječ i pojava koja me asocira na ranu mladost – o, kakve su samo znale biti magle moje mladosti u Maglaju: da se ni mrak nije mogao spustiti, da ni ptice nisu mogle uzletjeti....

13. januar

Nisam kolekcionar kurioziteta, ali na ovo se mora upozoriti: 47

Jedna rečenica

Krajem 2008. godine došao sam na ideju da organiziram projekt u kojem bi oslovljeni autor tokom dvanaest mjeseci, po mogućnosti svaki dan, napisao jednu rečenicu – rečenicu usidrenu u konkretno vrijeme, čija dužina bi bila po autorovoj volji, od jedne riječi, preko proste do velike složene rečenice. Na početku veliko slovo, na kraju po pravilu tačka, uz mogućnost da se uključe datum, vrijeme ili drugi precizirajući podaci. Novi prostor za stvaralačku slobodu. U idealnom slučaju tako bi nastalo 365 bilješki koje bi autoru asocirale njegovo vrijeme a čitaocu omogućile avanturu praćenja piščevih misli. Grandiozna kompresija cijele godine na mali broj riječi. Možda i u formi poezije, redukcije, koja može izraziti cjelinu jedne godine života.

Na ovaj projekat se može gledati i kao na svojevrsni dokument. Očito je da povjereni zadatak i forma zahtijevaju kako svoje ostvarenje, tako i svoju destrukciju. Autori kojim sam se obratio su isti oni autori koje znamo iz njihovih djela. Svaki autor je izabrao sebi put, čije specifičnosti i posljedice bi bio sposoban izraziti, po svemu sudeći, ne samo u svom književnom djelu već i u anketnom listu. Jedni upadljivo, drugi prikriveno. Uostalom i samo njihovo ime može biti jedna rečenica, vrlo konkretna i vrlo opsežna. Zamislite samo 365 imena književnika – koliko asocijacija bi mogla izazvati! Naravno, ima i takvih imena i rečenica koje nikome ništa ne govore.

U okviru ediciji *Revolver Revue*, uvijek kao poseban prilog istoimenog tromjesečnog časopisa, *Jednu rečenicu* su do sada objavili sljedeći autori: Ivan Matoušek (79/2009), Vít Kremlička (80/2010), Jaroslava Formánek (81/2010), Ivo Vodseďálek (83/2011), Petr Borkovec (84/2011), Pavel Kolmačka (86/2012), Viktor Šlajchrt (87/2012), Ludmila Vachtová (91/2013), Jean-Gaspard Páleníček (92/2013), Martina Socha (94/2014), Jan Čumlivski (97/2014), Petr Hruška (98/2015), Pavel Zajíček (99/2015), Štěpán Nosek (102/2016), Anna Kareninová (103/2016), Mike Baugh (105/2016), Miloš Doležal (107/2017), Robert Krumphanzl (110/2018), Jaromír Zelenka (111/2018), Michal Cihlář (112/2018), Jakub Guziur (114/2019), Libor Krejcar (115/2019) i Eliška Vlasáková (116/2019). Autor ove *Jedne rečenice* je bosanski pjesnik, prozaik i prevoditelj Adin Ljuca.

Viktor Karlík

godina Ivan Čolović objavljuje knjige u Biblioteci XX vek, i svih tih 47 godina ilustracije za korice mu radi Ivan Mesner - to je saradnja koja je izdržala duže od Titove Jugoslavije!

14. januar

Istina je da, za razliku od antikvarijata, rijetko ulazim u knjižare, međutim danas sam obišao nekoliko knjižara - gotovo da me uhvatila panika od tolikog broja naslova koje se ne bih usudio kupiti, dok na kraju nisam našao knjigu koju bih za 85. rođendan mogao pokloniti Dani: Hostovo izdanje Balabanovih sabranih priča... „Balaban je sjajan", rekla je kad je otpakovala poklon!

15. januar

Ja nisam lovac grantova, ja sam sakupljač plodova spalih s umornih grana, homo balkanicus, homo poeticus!

16. januar

Ono što svi vide: neke životinje imaju velike oči, druge pate od škiljavosti ili sljepoće; neki grabljivci vide dalje, neki tek toliko koliko im treba, ali samo jedno biće zna da se pravi da ne vidi ono što vidi.

17. januar

Da to odmah razjasnimo: jedna rečenica ne mora završavati tačkom, a često i počinje prije velikog slova.

18. januar

„Mamin sin!", reče mi mama ponosno preko telefona, pa se onda pođe smijati - naime sjetila se i ispričali mi kako joj je u školu dolazila majka jednog njenog učenika, Derviša, Ciganka, pa kaže: „Kad počnem nabrajati jedinice koje je dobio, uvijek bi psovala - 'Jebem mu oca!', a kad bih rekla da je neku jedinicu popravio, uvijek bi govorila 'Mamin sin'!"

19. januar

Pratim pokretnu pepeljastosivu pozadinu neba: povremeno proleti pokoja ptica.

20. januar

Zločinački pravnički mozak!

21. januar

Odlučio sam da više nikad ne napišem pismo koje počinje preambulom: *Vaša ekselencijo, poštovani gospodine ambasadore...*

22. januar

Pokazuje se da je napisati jednu rečenicu mnogo teže nego što bi to čovjek mogao pomisliti.

23. januar

Intenzivno prevodim *Istoriju Crne Gore* od Františeka Šisteka - kako se lako prave velike greške: na tastaturi sam profulao za jedno mjesto i u tekstu pogriješio za cijelo stoljeće.

24. januar

Žena razgovara sa ocem: „...imam 65% oštećen sluh," kaže punac na telefon; „To se kaže - gluh sam kao top," zeza se Fatima; „Ma nisam, čujem sve, samo ne razumijem"; „Ne valja sve ni čuti" (Fatima); „Kad govoriš glasno - sve čujem!".

25. januar

Pjesma! - to je kao kad ne znam da postojiš, a onda te sretnem.

26. januar

Šofer iz susjednog kamiona na parkingu je izašao i zalupao mu na šoferšajbu: „Hej, ustaj više, probudi me tvoj budilnik!" (Hozo Filozof, preko Vibera, iz kamiona, odnekud iz države New York).

27. januar

Prvi put ove godine u Klubu Na Balkanu, s Drahuškom, Evom i Vašekom: „Bilo je tako hladno," kaže Eva, „da su se smrzavali očni kapci!"

28. januar

„Hvala Bogu za Balkan!" (Eva, baštovanka, u Klubu Na Balkanu).

29. januar

Kao što neki ljudi s vremena na vrijeme pričaju iste anegdote, Pejić ponavlja Avdin stih: „Znaj da je svako sutra gore nego danas!", valjda da se motiviše da izdrži cijeli dan.

30. januar

Kad mi je bilo osamnaest mislio sam da je to sjajan roman, tek kasnije, kad sam se naučio čitati, shvatio sam koliko sam bio daleko od istine.

31. januar

Današnje otvorenje izložbe posvećene Dušanu Karpatskom u Klementinumu (čiji autor je Andreja Stojković) koristim da čitaocima *Jedne rečenice* ponudim moj odgovor na pitanje zašto Dušan Karpatsky nije bio omiljen među češkim balkanistima: zato što je sâm (i zabranjivan) uradio više nego cijele balkanističke katedre.

Februar

1. februar

Danas sam išao na snimanje: opet sam ozračen da bi se ustanovilo da li sam zdrav.

2. februar

Japanski haiku pjesnik Jataro Kobajaši Isa (1763-1827) napisao je oko 350 pjesama o šljivinom beharu, oko 230 o svicima, oko 200 o žabama, preko 150 o komarcima, preko 100 o buhama, 90-tak o muhama, 90-tak o cvrčcima, itd.; samo onaj ko ne zna da čita poeziju može pomisliti da je to bježanje od stvarnosti.

3. februar

Današnju jednu rečenicu je u svojim *Sjećanjima* zapisao Josef Václav Frič koji piše da je kućni ljekar njihovih susjeda, porodice Františeka Palackog,* s čijim sinom Janom se družio, bio „poznati aleopat Held - koji je svaki dan svim članovima porodice mjerio puls i na osnovu temperature i tlaka propisivao koliko čarapa i haljetaka svaki mora obući da ne bi nazebao, a recepte je pisao u posebnu ljekarsku knjižicu - čiji su godišnji računi iznosili po nekoliko stotina zlatnika.“

4. februar

Vizualni lajtmotiv današnjeg izlaska u grad: majke s dječijim kolicima s velikim naporom se probijaju i stalno zapadaju u snijeg zgrnut s ceste na trotoare.

5. februar

Miloradu Pejiću se rodilo prvo unuče, piše mi: „Ana i Tea su OK, izgleda da je sve išlo normalno samo se malo oteglo - nije se lako roditi“.

6. februar

Termin *politička korektnost* izmislili su robovlasnici i imperijalisti; žrtve samo pokušavaju da prežive ili da si prekrate muke, jebe im se za korektnost (Prilog nastanku političke terminologije).

---

* František Palacký (1798-1876), historičar, političar i književnik, nazivan Otac naroda.

7. februar

Dobio sam poruku od Veljka: „Dragi Adine,stigla zbirka.sretan. na semaforu čitao 'možda',nisam digao ručnu i skoro pregazio babu.čestitam prijatelju moj.zagrljaj Tebi i Timi.jedva čekam da vas vidim.voli vas v"

8. februar

Da, Veljko, ako bih morao izabrati jednu stvar od svega što sam napisao, možda bih izabrao *Možda* (za neupućene: to je priča, mikropriča, kratka i eksplozivna kao pjesma)... inače, cijeli dan prevodim, ništa, ama baš ništa za *Jednu rečenicu*.

9. februar

Na šetnji u gaju Ďáblice iz daljine smo vidjeli nekog kako vodi na uzici psa velikog kao konj, a kad smo se približili vidjeli smo da je to djevojka koja vodi konja malog kao pas!

10. februar

Prevodim, zapravo prevodim i dopisujem se s ambasadama, ministarstvima, raznim fakultetima i drugim kulturno-obrazovnim institucijama više zemalja kojima je potrebna pomoć...

11. februar

Indijac Karthik, prijatelj Hoze Filozofa, priča kako djeca iz Indije ne razumiju jednu rečenicu koja se povremeno pojavljuje u američkim filmovima: „Ako ne budeš slušao otjerat ću te u tvoju sobu!" - ne mogu naime da shvate kako dijete može da ima svoju sobu.

12. februar

„Poštovani gospodine Ljuca, ovom prilikom želimo da Vas upoznamo sa završnim pripremama za konferenciju *Istoriografija o...* koja je planirana za 21. i 22. juni... s obzirom da ne raspolažemo sa dovoljno finansijskih sredstava, bili bismo Vam zahvalni ako biste mogli participirati u dijelu putnih troškova... uz srdačne pozdrave, s poštovanjem..."

13. februar

Više ništa ne može promijeniti činjenicu da sam upravo iz štamparije podigao *Možda odlazimo*, knjigu priča Jana Balabána, u mom prijevodu, koju smo Milorad Pejić i ja objavili u Samizdatu, i koju je kao i sve naše knjige dizajnirao

Mario Chromý (lektura Amela Abadžić i Esma Hadžiselimović, ilustracije Daniel Balabán, portret autora Ondřej Němec, tisak Milan Hodek), i kao i uvijek, negdje iza svega toga se krije i Fatima...

14. februar

Pet godina nakon što je osnovana baštovanska kolonija Na Balkanu objavljena je knjiga *Vječni ep Balkana* (*Věčný epos Balkánu*) u kojoj Václav Fiala u pogovoru o ljepotama Jadrana i Balkana zaključuje: „Za njih nisu dovoljni jedan par očiju, jedno srce, jedno pero"... ali ako parafraziramo *Lovca na jelene* možemo zaključiti: Dovoljna je jedna rečenica!

15. februar

Naša civilizacija boluje od viška: od viška informacija i dezinformacija, od viška stvari u kućnim plakarima i po prodavnicama, od viška rečenica i stihova... samo imamo sve manje vremena za svoje životne saputnike, prijatelje, djecu i roditelje, za same sebe.

16. februar

Pored kubističkog groblja u Ďáblicama još uvijek stoji telefonska govornica u kojoj sam danas vidio ženu kako telefonira - prizor arhaičan kao kubizam.

17. februar

Jučerašnji prizor me podsjetio na rečenicu kojom Otto Kučera, k. und k. poštanski koncipijent u Pragu završava svoju knjigu *Telegraf*: „Ne možemo ni zamisliti kakav napredak će doživjeti telegrafija npr. u idućih 50 godina, i skoro da možemo povjerovati riječima sjajnog pronalazača Tesle, *da će doći vrijeme kad će se telegrafski i telefonski kablovi još samo odmarati u muzejima, vrijeme u kojem će svaki čovjek u džepu nositi mali aparat kojim će se uvijek moći sporazumjeti s bilo kojom osobom bilo gdje na svijetu*".

18. februar

Kakvu početnu poziciju je imao Nikola Tesla (1856-1943), Srbin iz Hrvatske, rođen u porodici pravoslavnog popa u Lici koja je bila dio nekadašnje Vojne krajine (ukinute 1882), u dijelu Balkana u kojem je tad bilo devedeset posto nepismenih?

19. februar

Gledali smo putopisni film jednog hrvatskog režisera koji je u Kampali, glavnom gradu Ugande, naišao na ženu iz Sarajeva koja je tamo otvorila frizerski salon, i napravio s njom razgovor; na pitanje, kakva je razlika između njih i nas (crnaca i bijelaca), frizerka je odgovorila: ,,Oni nemaju predrasude kao mi''.

20. februar

,,Stalno mislimo na onaj zub koji nas boli, a pri tome zaboravljamo na sve one ostale koji nam još vijerno služe'', kaže Dana.

21. februar

Svakodnevno trošenje vremena na jednu rečenicu je samo naizgled beskorisna i neprijatna obaveza.

22. februar

,,Kupila sjeme, ištijala, zasadila, plijevila, zalijevala, ubrala, očistila, oprala, skuhala - i pojeli'' (Fatima).

23. februar

Na putu iz Praga za Ondřejovice (Tina, Honza, Fatima i ja) svraćamo u gradić Kłodzko da Honza kupi zbirku pjesama koju je jučer naručio preko telefona (prodavačica iz knjižare mu je rekla da će mu knjigu, ako ne stignemo do dvanaest, ostaviti u trafici preko puta), i tako smo zahvaljujući poeziji neplanirano ali dobro ručali u Bar Dobrze u Kłodzku, gradiću na poljskom poluostrvu na sjeveroistoku Češke.

24. februar

Prvi put na skijama za trčanje, uzbrdo i nekako, nizbrdo, po ovako zaleđenoj stazi, nikako, više na guzici... malo poslije u planinarskom domu puno bolje mi je išlo od ruke dizanje krigli od pola litre.

25. februar

Na 1491. m. napokon sam dosegao savršenu rimu (gotovo cimermannovsku): Na vrh Praděda / Honza Faber slisti jednog Praděda!

26. februar

Nakon današnjeg iskustva (vodič je Honzu i mene ostavio nekoliko minuta u potpunom mraku i tišini u pećini Na Špičáku, usred labirinta u mramoru, da osluškujemo ritam Kosmosa, dok su Tina i Fatima ostale vani i rješavale konkretne stvari) rekao bih da je pećina najbolji ,,vidikovac'', odnosno ,,zvjezdarna''... apsolutna tišina i mrak u meni i izvan mene... i ništa drugo... i šta je zapravo sve ono što mi čujemo, vidimo i osjećamo kad smo ,,vani'', kad nismo zatočeni u mračnom mramoru?

27. februar

Neprekidno me kopka misao kakvu rimu bih dosegao na Sněžki, na 1603. m... ili da sam se popeo na Podbabu.

28. februar

Zašto je strah današnjeg intelektualca od pobune ili tačnije od sankcija zbog pobune: gubitka posla, ugrožavanja karijere, ekskomunikacije iz maloumnog potrošačkog društva, veći od nekadašnjeg straha pred sankcijama zbog pobune u komunističkom režimu; da li bi se danas našle 242 osobe* koje bi zbog odbrane ljudskih prava bile spremne da se nečeg odreknu?

* Aluzija na peticiju nazvanu Povelja 77, koju su u prvom valu potpisale 242 osobe tražeći od državnih i političkih vlasti da poštuju ljudska i građanska prava, na što se ČSSR obavezala potpisivanjem konvencije na Helsinškoj konferenciji.

Mart

1. mart
Što vrijeme više prolazi sve više cijenim stanovitu grupu ljudi - beskućnike!

2. mart
Htio bi da bude mainstream i underground, i na vlasti i opozicija, zauzima pozu anarhiste da bi nakon par piva o sebi, svojoj ženi i djeci govorio kao o eliti.

3. mart
Ne mogu dočekati da svane i počne novi dan, ne zato što mu se toliko radujem, već da više prođe ova noć.

4. mart
Opet se smrkava.

5. mart
Čitam *Ogled o Ilirskim provincijama i Crnoj Gori* završen 1811. godine, u kojem njegov autor, Lujo Matutinović u poglavlju o Crnogorcima (među kojima su tad živjeli moji preci s očeve strane) tvrdi da sva njihova poezija ,,govori o velikim prirodnim fenomenima, meteorima, tutnjavi vodopada, zviždanju vjetra i užasu oluja‘‘.

6. mart
,,Ovdje kupuješ, tu si čovjek!‘‘ (zaštitna marka dm, vlasnik dm-drogerija market GmbH + Co. KG; broj upisa 321289; datum prijave: 2.9.2010).

7. mart
Kroz prozorčić aviona gledam pod sobom, kao po zvjezdanom nebu rasutu svjetlost Kopenhagena: tri mjeseca smo živjeli u Ďáblicama između groblja i zvjezdarne i za cijelo to vijeme nijednom nismo išli posmatrati zvijezde, ali groblje smo stigli obići.

8. mart
Milorad Pejić je na poslu a ja radim za njegovim kompjuterom,

u njegovom stanu u Lundu - i džaba, opet nisam ništa pametno napisao.

9. mart
Karlskrona: Juke, Pejić i ja u švedskom kamenu pravimo prostor za parkiranje dva automobila; Ana, Nada i Fatima čuvaju Teu.

10. mart
Karlskrona: preko dana isto kao i jučer...; navečer smo u Lundu gledali *WR Misterije organizma*, film Dušana Makavejeva o individualnoj slobodi i seksualnoj revoluciji (Jebite se, drugovi!) posvećen pronalazaču kosmičke, životne i ljubavne energije Wilhelmu Reichu (1897-1957) čija su sva djela odlukom američkog suda spaljivana u dva navrata 1956. i 1960. (čak i takvi naslovi kao što je *Masovna psihologija fašizma*); jedan od samo nekoliko zabranjenih jugoslovenskih filmova (prvi put sam ga gledao u Sarajevu u drugoj polovini osamdesetih u kinu od deset navečer, u terminu u kojem su tad prikazivani pornići, a posljednji put s Danom i Annom polovinom devedesetih u kinoteci na ćošku Václaváka i Jindřiške); nedavno sam čitao tekst u kojem autor piše da mu se čini da bi taj film danas ,,kada bi im slučajno došao pred oči, uz iste argumente i jednako skandaliziranje zabranili kulturni komesari današnje neokonzervativne Amerike‘‘; ja u to baš nisam siguran, vjerujem da bi ga jednostavno na legalan način marginalizirali.

11. mart
Na obali Baltičkog mora: znam da je iza ove velike vode Evropa ali ne znam s kakvim mislima su se nekad davno u tom smjeru u svojim brodicama upućivali na drugu stranu oni koji nisu imali na raspolaganju suvremene tehničke mogućnosti... tupo buljim u pučinu a da mi pritom ne pada napamet da oni nisu išli naslijepo, da su umjeli čitati sa zvjezdanog neba kao mi sa displeja iPhona, da su imali i brojne druge sposobnosti koje su nama u međuvremenu zakržljale.

12. mart
Kako 365 puta uraditi istu stvar a održati pažnju čitaoca?

13. mart
Sva sreća pa nije prestupna godina!

14. mart

Zatvaranje kruga, nova Pejićeva pjesma, završava stihom: „Sva pisma još nisu poslana“ - a danas mu nevidljivi poštar kroz otvor na vratima ubacuje knjigu (s posvetom: „S poštovanjem za velikog prijatelja Mišu“) koju mu (iz Arboga, švedskog grada čije ime kao da je izvedeno od srpskohrvatske riječi Bog) šalje Kadir Habibović koji je u julu 1995. godine preživio strijeljanje u Srebrnici, knjigu o tome šta se dogodi kad čovjek ubije nedužna čovjeka.

15. mart

Pejić je na sajt Samizdata stavio pjesmu *Korak* Fredericka Morgana u prijevodu Omera Hadžiselimovića i Marka Vešovića koja počinje klasičnim direktom u glavu: „S mjesta na kojem si u svakom trenu / možeš iskoračiti u smrt“ (From where you are at any moment you / may step off into death).

16. mart

Moj svijet je čvrst i stabilan kao da je stvaran!

17. mart

Tri sata smo šetali uz obalu Baltičkog mora i kovali samizdatske planove nadvikujući se sa žuborom valova i hukom vjetra koji tu izgleda već duže vremena strpljivo drobe i melju kamenje u bijeli pijesak, kroz koji noge propadaju kao kroz snijeg na Pradědu.

18. mart

Kad smo se probudili da idemo na avion u Kopenhagen, Fatima me pitala u kojoj zemlji želiš da ti čestitam rođendan... rekao sam: „Na Balkanu“, ali poljubila me već u Danskoj.

19. mart

Na Balkanu imamo četiri godišnja doba - razapeli smo najlon na plastenik i uplovili u novu sezonu.

20. mart

Od povratka iz Švedske smjestili smo se kod Tine i Honze, u novi stan u Habrovoj useljavamo se za nekoliko dana.

21. mart

Ne znam da li sam ja slučaj za psihijatra (*a ko nije?* da

parafraziram Sveto pismo) ili je to možda zato što sam ja komparativista - kad god zanijemim od užasa, put do utjehe tražim u komparaciji.

22. mart

Kad sam devedesetih u Pragu u jednoj zdravstvenoj ustanovi povremeno tumačio zemljacima koji su preživjeli koncentracione logore mislio sam da kao tumač ni teoretski ne mogu imati teže iskustvo, naravno, mislio sam, kao i obično, pogrešno; kad me Lukáš Leichter ubijedio da za dobrotvornu organizaciju Čovjek u nevolji putujem kao tumač u Bosnu, nakon par projekata u drugoj polovini devedesetih upao sam u program psihosocijalne pomoći traumatiziranoj djeci grada Maglaja i našao sam se u situaciji da tumačim ono što se tumačit ne može: zamuckivanje, mucanje, šutnju od straha stegnutih grla istraumatizirane djece koja su bila ozlijeđena ili su gledala kako stradaju njihovi bližnji... djece koja su u međuvremenu malo i porasla, ali u noći se još uvijek pomokre od straha, a budna nisu sposobna da govore...

23. mart

U najgorim situacijama tješio sam se mišlju da uvijek može biti i puno gore; ili da parafraziram *Majstora za ringišpile*: uvijek, uvijek i uvijek / može biti i gore / toliko o utjehi.

24. mart

Umorne od vikenda, stalne goste koji na TV gledaju čehoslovački fim iz sedamdesetih prenu Jindrin glas: „To nije moguće, kod nas to nije moglo biti u socijalizmu - to je propaganda!“ (u Klubu Na Balkanu).

25. mart

Honza mi je nudio *Jednu rečenicu* od nekoliko autora koje ima, Tina i Fatima to nisu dozvolile iako sam im objašnjavao da bi ih vrlo rado pročitao - ne da bih vidio kako treba da pišem već kako ne treba da pišem.

26. mart

„Stari dobri običaji, otkad ovo nisam vidjela“ - rekla je sa uzdahom i nostalgičnim osmijehom konobarica kad sam joj pružio vrč da mi natoči pivo - „Šta bi bilo od vaših starih dobrih običaja da nema nas stranaca da ih održavamo!“

27. mart

Stil se i ne mora brusiti svakodnevno ali za svoje nedoumice čovjek mora redovno tražiti odgovarajuću formu.

28. mart

Na sarajevskom Filozofskom fakultetu kao student čuo sam zanimljivost o dvojici velikana antičke filozofiji (ne sjećam se više kojih): jedan je proputovao cijeli tadašnji poznati svijet, drugi nikad nije napustio svoj rodni grad; nije nam bilo objašnjeno kakav je to uticaj imalo na njihove filozofije.

29. mart

Preselio sam se, zapravo preselio sam opet svoje knjige... i opet ih pokušavam složiti tražeći tajne veze i niti koje ih povezuju... i ko zna nakon koliko vremena u ruke uzimam časopis *Inicialy* iz marta 1993. godine u kojem su objavljene moje prve dvije pjesme u prijevodu Alenke Jensterle na češki (hvala Alenka!), sve poznata imena, samo što ih tada nisam znao, potvrđuju kako je Prag zapravo mali: Petar Bilek, Ewald Murrer, Petr Borkovec, M. C. Putna, Lukaš Tomin, Miroslav Salava... moj drug Mirek, na fotografiji mlađi dvije godine nego što ću ga 1995. upoznati, i u pozadini njegova žena Drahoslava... a prekosutra, u nedelju 31. marta idemo na misu za Mireka, u sv. Gabriela na Smichovu - već su tri godine kako je otišao... ili četiri godine i pet mjeseci, ako se računa i vrijeme u komi?

30. mart

Na moje pitanje: ,,Zašto si se sakrio u hladovinu kad toliko voliš sunce?'', Kája je odgovorio: ,,Nisam se ja sakrio, sakrilo se sunce za drvo - radi šta hoće!'' (ispred Kluba).

31. mart

Nakon godinu dana koju su provele u podrumu vadim knjige iz kutija, brišem ih od prašine i slažem; pod ruku mi je došla *Bibliografije BiH* od Ferninada Velca, knjiga čija sudbina je zastrašujuća: prvi pokušaj njenog izdavanja spriječio je Prvi svjetski rat; drugi pokušaj iz 1941. prekida njemačka okupacija Jugoslavije; treći put je ipak odštampana, ali samo u sačuvanom torzu (samo polovina od prvobitnog broja bibliografskih jedinica) i u pogrešno vrijeme jer je skoro cijeli tiraž izgorio u skladištu tokom bombardovanja Sarajeva u proljeće

1992. (ovaj primjerak, jedan od nekoliko sačuvanih, dobio sam od Enesa Kujundžića, nekadašnjeg direktora Narodne i univerzitetske biblioteke BiH).

April

1. april

Nakon godinu dana ponovo pišem za svojim radnim stolom.

2. april

Da, da... i knjige mogu imati tešku sudbinu, neke su kao bezbožnici spaljivane na lomačama, druge su zabranjivane, treće ekskomunicirane iz biblioteka... upravo danas sam za jednu koja je za razliku od ostatka moje sarajevske biblioteke preživjela opsadu grada i nakon rata došla za mnom u Prag tražio mjesto pod suncem: Strukturu moderne lirike / jednom davno sam već napustio // vratila mi se nakon rata / s ranom od gelera / na hrbatu // sad već znam da preživljavanje / Strukture moderne lirike / Huga Fridricha u Sarajevu /i nije bio baš neki izuzetan čin.

3. april

Svaka knjiga ima svoju priču!

4. april

U Šrobarovoj ulici na Vynohradyma zaustavilo me gotovo očajničko dozivanje starice sa prozora na prvom spratu: „Gospodine, gospodine, koji je danas dan?“ - „Četvrtak.“ - „A znate li, molim Vas, koji je datum?“ - „Četvrti... četvrtak četvrti četvrti“; blaženi neka su izgubljeni u ovom đavolski preciznom nevremenu.

5. april

Uobičajene su isprike u stilu: *Napisao bih roman ali nemam vremena!*, ili: *Nemam vremena za pisanje!*; neko mnogo talentovaniji sastavio je ispriku koju nikako ne mogu da zaboravim iako sam je pročitao prije nekoliko godina: *Nisam mogao završiti roman jer nisam dobio grant!*; način na koji je sastavljena isprika govori dosta toga o darovitosti i sposobnostima njenog sastavljača, a da meni to nikako ne ide od ruke je očito, pogledajte kako to samo jadno zvuči: *Nemam vremena da napišem jednu rečenicu!*

6. april

„Taj se uvijek provuče, kao smrad!“ (Blanka, baštovanka).

7. april

Ruku na srce - ni sve knjige nisu baš nevinašca, a neke znaju čak biti i opasne, eto recimo, nema ni deset godina kako su mog bivšeg kolegu iz Narodne biblioteke, gospodina Š., velikog bibliofila, knjige ubile - u stanu na Vynohradima na njega je pao drveni sprat pun knjiga.

8. april

Još sadimo sjeme koje nam je još prije šest-sedam godina poslala pokojna punica.

9. april

„Dok su telefoni bili fiksni, mi smo bili slobodni; sad su telefoni mobilni a mi smo ko svezani“ (Hozo Filozof, preko Vibera, iz kamiona, odnekud, valjda Pennsylvania).

10. april

E sad ću vam reći zašto Karela zovem Božanski Kája: on koji ima 49 zanatskih diploma tvrdio mi je da je najunosniji posao koji je radio bio posao grobara, a kad sam ga upitao zašto ga je onda napustio, odgovorio je: „Za socijalizma smo svi bili jedna firma, kad je došao kapitalizam i kad sam se sa ocem počeo otimati oko leševa, rekao sam si: Kájo, to ti nije potrebno!“

11. april

Štijemo, sadimo, đubrimo.

12. april

„... to ti nije tek tako“, nastavlja Kája, „nije dovoljna puka snaga, uvijek moraš upotrijebiti onaj pravi grif, znati sve trikove, uostalom kao i u svakom drugom zanatu... kad s kolegom, na primjer, dižeš kovčeg (obično su teški od četrdeset do devedeset kilograma plus pokojnik), prvo se mora podignuti kod glave, jer je kod nogu mnogo lakši...“

13. april

Rodio sam se na Balkanu, živim Na Balkanu.

14. april
Sve behara i sve cvjeta, samo nema riječi - ni za sjemena.

15. april
Ima dana koji ne zaslužuju nijednu rečenicu.

16. april
Prevodim, skoro svaki dan prevodim.

17. april
„U socijalizmu su snimali Havela, danas nas sve snimaju“ (Jindra, baštovan).

18. april
Otkrio sam prečicu i veselo grabio dalje da bih na kraju utvrdio da sam išao u pogrešnom pravcu.

19. april
Mi koristimo morsku sol, naša prijateljica iz Splita himalajsku, a na Himalajima, pretpostavljam, koriste tuzlansku.

20. april
„Sad svi govore o nekakvom *puber*... ne znam to ni izgovoriti, kad sam ja bila mlada o tome se nije govorilo pa niko s tim nije ni imao problema!“ - čuo je negdje Hozo Filozof nekakvu bakicu kako filozofira u danas više ne tako dalekoj Americi.

21. april
I loša knjiga može poslužiti kao podmetač na kojem se može napisati jedna dobra rečenica.

22. april
Nakon mećave behara Na Balkanu stiže e-mail od Esme iz Chicaga: „Fin omaž Tvrtku od Jergovića...“ - preko Chicaga dolazi vijest da je iz Sarajeva otišao zauvijek još jedan dragocjen čovjek, Tvrtko Kulenović, s kojim sam zapravo posljednji put popričao u Pragu devedesetih, kad je dolazio na Svjetski kongres PEN-a i kad je nehotice naljutio nekoliko jevrejskih autora jer je zločine koji su u tom trenutku vršeni nad Bošnjacima uporedio s holocaustom... da... da... „neusporedive su patnje“, kako u jednoj pjesmi piše Pejić.

23. april
Za ovih sedam godina otkako smo baštovani više puta smo preživjeli i mnogo jači vjetar od ovog koji nam je danas otpuhao plastenik: sami smo krivi, htjeli smo usavršiti ono što je do te dobi dobro funkcionisalo (isto kao što se dobra pjesma može utopiti u okeanu mogućnosti ako ne znamo kad je treba prestati usavršavati); za utjehu: iz dubina poštanskog sandučića na našoj novoj adresi - na kojoj nas još nije sustiglo nijedno pismo, nijedna razglednica, čak nijedan račun - ulovio sam žutu kovertu s pečatom Biblioteka XX vek s prijevodom *Etničkih konflikata* objelodanjenim u Beogradu.

24. april
Ivan Čolović mi, sa odmora iz Marakeša, potvrđuje da je dobio moju poruku i da mu je drago što je moj „pretinac položio prvi i to ozbiljan ispit“; danas smo običnim građevinskim najlonom, kao što smo to radili i ranije, prekrili plastenik; idemo dalje...

25. april
Uprkos svemu objavljujem knjigu po knjigu, dobijam bitku za bitkom, a osjećam se kao da gubim rat... ili: gubim bitku za bitkom, a ipak, i uprkos svemu, osjećam se kao da dobijam rat... ne, glupost, rat se ne može dobiti... rat obogaljuje sve, naročito pobjednike.

26. april
Ne znam kako bi bohemisti s Oksforda ili Kembridža preveli Rudinu današnju izjavu: „Danas sam za ručak imao jarence!“ - ali meni, koji sam češki studirao u pivnicama IV kategorije jasno je da *jarence* nije bila jaretina s ražnja nego pivo *Jarac* koje je popio uz ručak, i da nije bilo *malo*, već pivce iz milja (u Klubu Na Balkanu).

27. april
Tek je april a suša već ubija: „...lupetati, to znaju, ali kako će vjetar puhati vraga mogu znati“ - komentariše vremensku prognozu Jarada, uz malo pivo i veliki rum, u Klubu na Balkanu... i iz sjećanja mi izroni vlažni stih koji sam osamdesetih u Maglaju pročitao iz pjesme, slutim, nekog ruskog pjesnika: „kao proljetne vode prohujaše oni“... naziva pjesme, imena autora ni ostatka pjesme nikako ne mogu da se sjetim.

28. april

Jaroslav Šulc nam je donio dva CD-a koja bih mogo da slušam neprestano: Los Pájaros Perdidos, L'Arpeggiata-Christina Pluhar (muzika neuhvatljiva iako gotovo opipljiva, kao neka nadrealna bića od mirisa tamjana iz katoličke crkve i isparavanje vlage u Amazoniji); Lucilla Galeazzi (s mirisom Mediterana koji je, kao i Balkan, jedan od mojih omiljenih geografskih pojmova).

29. april

„Za tri dana što sam platio putarine, ti ne možeš prevodeći za mjesec zaraditi!“ (Hozo Filozof, preko Vibera, iz kamiona, odnekud iz Chicaga u Illinoisu).

30. april

Da imam Hrabalove sposobnosti napisao bih roman a ne bih prekršio pravilo *Jedne rečenice*.

Maj

1. maj

Pozdravljam novog komšiju, starog Slovaka, koji se sa cukicom vraća iz šetnje: „Ti si dražestan!“, obraćam se cuki koji ustukne i zalaje - „On je iz prihvatilišta za napuštene i mučene životinje, gospodine, boji se ljudi!“, opravdava ga stari gospodin - „Kako ih se ne bi bojao, gospodine, kako ih se ne bi bojao!“

2. maj

Harun mi preko skypa javlja da je umro Zoran Pavlić, drug iz mladosti... sjećam se kako smo se jednom davno, u danas već nestvarnom životu početkom osamdesetih, u Maglaju sastajali s djevojkama u aleji kod škole, i kako nam je svirao na gitari i pjevao, i s kakvim smo samo patosom slušali dok je pjevao „Dugo nisam vidio svoj rodni kraj...“, iako niko od nas dotad iz svog zavičaja ni provirio nije...

3. maj

Ništa mi drugo nije preostalo nego da se osvrćem ili sklapam oči, sjećam se i zamišljam... tako nekako možda počinje *Jučerašnji dan...*

4. maj

Danas je 39 godina od Titove smrti... svi udžbenici nas uče da je Tito 1948. rekao Staljinu NE!, ali ako uzmemo u obzir sveopšte poznatu činjenicu da je Churchill dogovorio sa Staljinom da Jugoslaviju podijele pola-pola, a da ju je Tito uprkos tome sačuvao cijelu i samostalnu, to znači da je on to historijsko „ne“ morao upotrijebiti više puta u životu...; a i da mu to nije pošlo za rukom, da su nas ona dvojica uspjeli podijeliti, nas rat iz devedesetih i tako ne bi mimoišao - ratovali bi da se ujedinimo.

5. maj

Donesi mi „komplet“ (pivo i votka), zamoli Drahušku a onda se obrati meni: „Tri mjeseca sam bio na liječenju, na otpusnom listu piše: *Zdrav, izliječen!*, zar ti ja izgledam kao izliječen?“ (Božanski Kája, pred Klubom Na Balkanu).

6. maj

U bašti Na Balkanu: pratim kako se breza svija pod naletima vjetra, i pokretnu mutnosivu pozadinu oblaka na platnu nebeskog svoda pratim - stavljam naočale da bih vidio bolje.

7. maj

Onomad, kad sam u razgovoru s dvojicom slikara izgovorio ono što i oni sami valjda znaju, da i papir stari i degradira, iznenadilo me kako su se obojica užasnuto zgledali, valjda zapitavši se, šta će biti sa njihovim djelom za pet stotina ili tisuću godina, da li će papir izdržati...

8. maj

Praznik je... slavi se, kao da je fašizam pobijeđen!

9. maj

Voditelj na BBC prikazao sina Meghan i princa Harryja kao malog šimpanzu i dobio otkaz.

10. maj

Vratimo se abecedi: nije svako ko piše i objavljuje pjesme pjesnik.

11. maj

Suština pisanja je u brisanju!

12. maj

Danas smo se Jaroslav i ja igrali - rasklapali i sklapali neke njegove prijevode, pored ostalih i prijevod *Balkana*, napisanog negdje daleko, daleko na sjeveru, u Švedskoj: „Na Balkanu je i zlo i dobro uvećano i zato nikad nije dosadno", piše Pejić.

13. maj

Konzulica iz Češke ambasade u Beogradu: „Poštovani gospodine Ljuca, dozvolite da Vas informišem da će Ambasada ugovor o smještaju potpisivati sa gospodinom Tesařom i da ključevi zato mogu biti predani jedino gospodinu Tesařu..." - ovaj diplomatsko-formalni način obrazlaganja mora imati nesagledive posljedice na život onoga ko ga primjenjuje.

14. maj

Sva sreća pa mi od njih nije trebala viza!

15. maj

Obratite pažnju šta ću vam sada reći: danas me zvao Filip Tesař da mi javi da na žalost neću moći spavati u rezidenciji Češke ambasade u Beogradu kao što je bilo dogovoreno... o čemu se tu zapravo radi... to su velike tajne male diplomatije.

16. maj

Obratite pažnju šta ću vam sada reći: *cijeli dan baksuzan*, kao iz Ivanove pjesme, ustajem od radnog stola i idem da prije puta vratim knjige u Slavensku biblioteku i odnesem obavezne primjerke Balabána u Narodnu i Gradsku biblioteku; tmurno je bilo i kad sam izlazio iz Gradske biblioteke na izlaz u Valentinsku ulicu, a onda odjednom kao da je iz pravca Kaprove ulice granulo sunce, dignem pogled i ugledam Danu, u jednoj ruci štap, u drugoj cigareta, kako kao vjetar juri u mom pravcu; sažeto joj referišem o promoviranju *Etničkih konflikata* u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu, i kao anegdotu ispričam kako su mi u posljednji tren otkazali obećani smještaj u beogradskoj rezidenciji... njen cijeli komentar stao je u jednu jedinu riječ koja je bila prikladna a nije bila vulgarna (neograničene su mogućnosti češkog jezika)... i onda mi je rekla tačno ono što sam osjetio kad sam je ugledao: „Uljepšao si mi dan!"

17. maj

Obratite pažnju šta ću vam sada reći: ja naravno krećem danas u 17 h autobusom i vučem pun kofer Wernischa, Balabana i Hruški koje sam preveo i objavio, da ih mogu poklanjati bibliotekama u Beogradu, Zagrebu i Sarajevu, i rezervisao sam spavanje u hotelu Slavija - valjda zato što zvuči češki!

18. maj

Dobro jutro, Beograde... nakon dolaska otišao sam na kafu, konobar mi je donio nekoliko novina i položio na stol, otvorio sam Danas i ugledao, preko pola stranice, reklamu za promociju *Etničkih konflikata*...; na povratku u hotel dijalog na ulici: „Gospođo, stanite!" (policajac) - „Neću, uhapsite me!" - „Gospođo, lepo Vas molim, stanite!" - „Neću, uhapsite me!"

19. maj

Ivan Čolović mi priča da mu Maria Todorova nije vjerovala kad ju je nazvao i rekao da je upravo iz štampe izašao njen

Imaginarni Balkan (Imagining the Balkans) u prevodu na srpski - naime, bilo je to upravo onih dana kad je NATO bombardovao Beograd; kasnije, na Terazijama, jedan prolaznik uzvikuje glasno kao neku mantru: ,,Ne hapsiti, odmah pobiti!... Ne hapsiti, odmah pobiti!...''

20. maj

Promocija *Etničkih konflikata* u Beogradu (Vesna Pešić, Aleksandar Popov, Ivan Čolović, Filip Tesař i ja) održana je u Centru za društvenu dekontaminaciju.

21. maj

S promocije *Etničkih konflikata* u Zagrebu: kad profesor povijesti sa Zagrebačkog sveučilišta usred Zagreba pred publikom kaže beogradskom izdavaču ,,odrastali smo na Vašim knjigama'', posmatrač sa strane bi mogao zaključiti da neke stvari idu nabolje, međutim ja se to ne bih usudio tvrditi: dobri ljudi su bili dobri i u ratu, budale su ostale budale i nakon rata; Ivan Čolović je posebno hvalio prijevod knjige (,,možda je to zahvaljujući tome'', komentarišem u sebi, ,,što već dvadest i šest godina živim van svog govornog područja''); sitnice često imaju veliki značaj: zamjenik češkog ambasadora u Zagrebu nabavio je bure piva i sâm ga gostima nakon promocije točio i time omogućio da dvadesetak gostiju (historičara, novinara, ljudi zainteresiranih za hrvatsko-češke odnose) ostanu zajedno na istom mjestu, druže se i uspostavljaju kontakte, pa je zahvaljujući tome tih nekoliko sati koje smo proveli u Zagrebu bilo maksimalno iskorišteno.

22. maj

Na putu za Sarajevo, dok smo prolazili pored Zenice koja je poznata po rudnicima, željezari i velikom zatvoru, Edhem, šofer češke ambasade u Sarajevu, pričao nam je kako je svojevremeno vozio zamjenika ambasadora u posjetu dvojici Čeha koji su zbog šverca droge ležali u Zenici: ,,Bili smo - rekli su - po mnogim zatvorima u Evropi, ali nigdje nam nije bilo tako dobro kao ovdje!'', i zaključuje: ,,Da, da, dragi moji, to vam je ta naša poznata bosanska gostoljubivost!''

23. maj

U Sarajevu je na promociji bilo preko pedeset ljudi i trajala je neuobičajeno dugo jer je na kraju bilo toliko pitanja od

kojih posjetitelji nisu htjeli da odustanu a mi ih nismo mogli ostaviti uskraćene za odgovor.

24. maj

S čovjekom je to tako: u sve ga možeš uvjeriti samo ako to radiš dovoljno dugo i strpljivo.

25. maj

,,Nije mi jasno kad stigneš sve to uraditi,'' kaže mi prijateljica, a odgovorio sam joj spremno, kao da sam odgovor imao pripremljen: ,,Tek otkako sam dosegao pedesetpostotnu invalidnost uhvatio sam pravi ritam - ranije me kočio višak snage!''

26. maj

Otišao sam u Travnik posjetiti punca koji je u staračkom domu i izašli smo u kafanicu preko puta doma: ,,Dok je ovdje radila konobarica'' - kaže - ,,stalno je bilo puno, svi iz doma su dolazili na kafu, da je gledaju.''

27. maj

Sjedimo u bašti uz ćevapčiće: nasuprot punca sjedi njegov brat Jusko, a na sto ispred praznog mjesta nasuprot mene stalno sliječe vrabac i jede mrvice koje mu punac servira.

28. maj

Danas su tri godine kako je otišao otac - njegov odlazak me naučio da ono najviše što se nekome može ostaviti u nasljedstvo su čiste uspomene; na povratku s groblja daidža Irfan mi kaže: ,,Leti vrijeme, proleti život, a od penzije do penzije nikad!''

29. maj

Neprestano pada kiša, Bosna nadolazi, vlada panika, frustracije od katastrofalnih poplava iz 2014.

30. maj

Čisti (prazni) su zidovi u renoviranoj kući; sve slike i grafike koje sam dobio kao poklon ili za tekstove koje sam pisao za kataloge ili otvorenja izložbi - od Radivoja Sužnjevića do Jiřija Sozanskog - i koje sam vješao u Maglaju jer u Pragu nemam dovoljno zidova - odnijela je voda, ili kako se to kod nas kaže: Bosna donijela, Bosna odnijela!

31. maj

Bosna donijela, Bosna odnijela // kiše liju, suze se slijevaju niz obraze prozora, / pročišćavajući zrak, navodnjavajući pogled // Bosna donijela i sve odnijela, / samo pogled kroz prozor moje dječije sobe / ne napušta me kao boja očiju...

Juni

1. juni

Posjetio sam strinu Senku - njen otac, krojač iz Banja Luke, poginuo je kao partizan na Zelengori 1943. godine („tamo gdje je bila ona najveća bitka!", kako strina kaže) i ostavio iza sebe ženu s troje male djece, tri kćerke: Rabiju, Hipku i Senku; 49 godina poslije, u jednom novom ratu, Rabija će s porodicom završiti u Danskoj, Hipka će se nakon dugih godina izbjeglištva u Austriji vratiti u Banja Luku, a Senka će uprkos svemu ostati u Maglaju, ali njeno troje djece će završiti u Belgiji, Francuskoj i Austriji.

2. juni

Povratak u Prag: za razliku od mog prijatelja Michala koji piše da mu je domovina tuđina (što je nesumnjivo najteže), meni je tuđina domovina (što je gotovo idealno).

3. juni

Pomeo sam latice cvijeća opale na pločnik pred ljetnikovcem.

4. juni

Sjedim u bašti Na Balkanu kao visibaba, tek tako, kao što čempresi mrtvi-hladni stoje pored mene... kao da se ništa ne događa, kao da je to nešto najprirodnije, nešto što se podrazumijeva... a tako smo nekad godinama sjedili u bašti u Maglaju a da nijednog trena nisam pomislio do je to samo privremeno, da to tako ne mora biti: majka Tifa, čika Emin Lokmić, tata, mama, amidža Enver, amidža Zijo, amidža Mirso, amidža Senad, daidže... Damir, Adis, Sanja, Amra, Željko... većina je već mrtva, preostale je vjetar kao latice behara raspuhao po svijetu: Belgija, Austrija, Francuska... cijeli taj svijet je nestao, promijenjeni su režim, himna, zastava i grb... od nabrojanih samo su još majka i brat tamo... po kazni, po zasluzi, slučajem, nesretnim slučajem?

5. juni

Sjedim u bašti Na Balkanu kao visibaba... kao da se ništa ne događa, kao da je to nešto najprirodnije, nešto što se podrazumijeva... a nije to bilo tako davno kad je 1942.

u glavnom gradu Protektorata Češke i Moravske osnovana ova baštovanska kolonija... na obronku između Žižkova i Vysočana, na obronku od građevinskog otpada dovoženog s Vynohrada i Žižkova, tik iznad libenjskih fabrika u kojima se proizvodilo oružje za Hitlera, *zašto da ne?*, zašto radnici nakon posla ne bi uzgajali povrće i voće, i sami se prehranjivali da bi se hrana mogla odvoziti tamo gdje je to potrebnije... nije to bilo tako davno... ali nije to ni tako malo, ipak je ova kolonija dosta izdržala: 77 godina, što je više nego što je izdržala Jugoslavija.

6. juni

Kad sam već dva puta pomenuo kratkotrajnost Jugoslavije, red je upozoriti da nije riječ ni o kakvom kuriozitetu; pogledajmo „rok trajanja" bilo koje države od Baltika do Balkana, recimo Slovačke (1918-1938, 1938-1945, 1945-1993, 1993-do danas) - meni to izlazi na 25 godina (radikalne promjene režima iz 1948, 1968. i 1989. nisam računao).

7. juni

Slušam *Zeleni val* (radio emisiju s aktuelnim saobraćajnim informacijama): sudari, kolone, radovi na putu, a ja sam Na Balkanu - ne moram nikud!

8. juni

Nedostaje mi vanjski WC koji smo uklonili iz dvorišta kad smo ga napravili unutra u vikendici: bilo je lijepo za ljetnih večeri sjesti na šolju i gledati u zvijezde...

9. juni

Sjedim u bašti Na Balkanu, pišem jednu rečenicu dok čempresi postrojeni uz ogradu drže stražu.

10. juni

Istog trena kad sam pristao da pišem *Jednu rečenicu* bilo mi je jasno da ni riječ neću napisati ni o predsjedniku ni o premijeru ni o kakvom bogom danom ili ljudima izabranom velmoži, ali pošto znam sebe dosta dobro, znam da nisam od riječi (uvijek časno kršim danu riječ) - dakle, predsjednik naše baštovanske kolonije je zaista jedan pristojan čovjek (zlonamjerni bi rekli: na Balkanu je sve moguće!)

11. juni

Fatimin rođendan, / sjedimo u bašti, / Na Balkanu.

12. juni

Nekakvi Rusi iz Vladivostoka - na maturskoj ekskurziji '84 - tvrdili su nam da, zbog vazdušnih struja, avioni od Vladivostoka do Moskve lete deset sati, a od Moskve do Vladivostoka sedam, pričam Standi, na što će on: „Ništa čudno, i ja sa vikendice do Kluba dođem za čas posla, a kad se vraćam treba mi hej-haj!"

13. juni

„Ti se nisi ni pomjerio!" - zaključila je Fatima - iako sam u međuvremenu stigao pročitati 105 stranica knjige *Oblici zaborava* (Formen des Vergessens) od Alaide Assmann.

14. juni

Na Balkanu sam sreo komšinicu, bakicu, inače vrlo ljubaznu, makar prema mojoj ženi i meni: prije par sezona, sjećam se, na majici je imala okačen bedž Vaclava Havela, ove nosi Donalda Trumpa; ima tu neke logike samo što je ja ne vidim, mora je biti...

15. juni

„Ni bašta se ne zalijeva svaki dan", kažem Dani, a ona kratko dodaje: „Ponekad padne i kiša."

16. juni

Nije zabavno stalno odgovarati na ista pitanja pa čak i kad imaš pripremljen zanimljiv odgovor; budući da ima i takvih kojima nije dovoljno kad kažem da sam s Balkana, onda im moram priznati da sam ja zapravo iz *Maglajza*; naime, ja sam iz Maglaja u kojem je austro-ugarska vojska tokom okupacije Bosne i Hercegovine 1878. doživjela prvi poraz (u klopci u koju su upali i zbrci koja je nastala poginulo je četrdesetak vojnika, od Čeha je pao nadporučnik František Chorinský iz Zábřehu na Moravě); elem, preživjeli češki husari i ratni izvještači su nakon toga sve nove bitke počeli upoređivati s tom („bio je to drugi Maglaj", „bilo je to gore nego kod Maglaja") - sve dok od toga nije nastao *maglajz* (po riječniku češkog književnog jezika riječ *maglajz* označava tučnjavu, neprijatnost, zbrku, prema bosanskom gradu Maglaju, poznatom po krvoproliću iz godine 1878).

17. juni
„Opet ništa nije na svom mjestu!“, rekla je; oprao sam suđe, pustio da se iskapa, obrisao i valjda nešto pogrešno složio!

18. juni
„Dobro došli na posljednji komad slobodne teritorije u porobljenoj Evropi!“ - izgovaram tople riječi dobrodošlice, dok Pejiću i Nadi otključavam devetu kapiju baštovanske kolonije Na Balkanu.

19. juni
Već drugi dan zaredom presipamo riječi, jednu po jednu rečenicu, na jednom od balkanskih jezika...

20. juni
„Ima čovjeka a sama kolje krme!“, Pejić je rekao Fatimi, i napravio nam radni sto u kuhinji.

21. juni
Pejić je na sajt Samizdata stavio pjesmu *Božić 1924*. Thomasa Hardya u prijevodu Omera Hadžiselimovića i Marka Vešovića, koja završava otrovnim stihom: „Nakon mise od dvije hiljade godina / Došli smo do bojnog otrova samo.“ („After two thousand years of mass / We've got as far as poison-gas.“)

22. juni
„Jedina razlika između bio meda i meda je u tome što je bio med skuplji“, konstatovao je Jindřich, naš balkanski pčelar.

23. juni
Pejić i Nada odletiše u Lund, opet ovu tvrdu balkansku zemlju moram obrađivati sam, riječ po riječ, jednu po jednu rečenicu.

24. juni
Na Vijestima na Češkom radiju skreću pažnju na velike vrućine koje dolaze i koje nas sve ugrožavaju: ne izlagati se suncu, ne naprezati se, piti dovoljno tekućine...; govorilo se i o jučerašnjim demonstracijama na Letnoj...; poslije vijesti a prije nastavka programa slijedi reklama o slobodi: reklamiraju slobodu kao da je rasprodaja - to ćemo skupo platiti!

25. juni
Dobar dio ovih rečenica mogao bi stati u jednu riječ: *Prevodim!*, ali to baš ne bi bilo najzanimljivije štivo!

26. juni
Ako čovjek sjedi negdje u bašti, recimo Na Balkanu, kao ja sada, i ako se malo bolje zagleda oko sebe, možda će primijetiti da nijedna nijansa zelene boje nije ista, da svaki grm, svaki cvijet, svaki list imaju različitu nijansu, svoju, specifičnu, koja se usto još i postepeno mijenja - i ako ima sklonost da piše, kao recimo ja, i da usto još insistira na preciznosti, kao ja, a da pri tome za sve te nijanse koristi samo jednu riječ ZELENA, da ih sve svede na jednu jedinu riječ, onda sasvim lako može zaključiti da ta preciznost koju doseže u svojim tekstovima nije ništa do li puko uprošćavanje koje iziskuje samopouzdanje utemeljeno na aroganciji i jednom kompleksnom neznanju.

27. juni
Jarda koji na ovim tropskim vrućinama strogo pazi da pije dovoljno tekućine (pivo i rum), i uz to puši jednu za drugom, priča notornu baštovansku priču: „...u paprici je koncentrat svih mogućih vitamina, cvekla je najzdravija od svega, a zova, obična zova, da li si nekad pravio sok od nje, savršen je!“

28. juni
Opet među prijateljima: nakon toliko vremena sa Zdenom i Fatimom u Jítravi (nedaleko od češko-poljsko-njemačke tromeđe) ulazimo u Klub: kad sam sjeo izračunao sam da od njih dvadeset i petero, trinaestero znam poimenice, šestero po liku, ostale ne prepoznajem.

29. juni
Kad god sam se popeo na vrh Jítrave i ugledao Lužicke gore kako se talasaju, a talasi veliki kao gore, pomislio sam: „Bože, takvo mjesto za sjedenje / Takav vidikovac / Lađicu na rijeci bih htio“ - ali nikad to nisam zapisao, Ivan je to uradio za mene.

30. juni
U ljeto ’94 - dok su se u Bosni u direktnom prenosu vršili zločini koji se stručno nazivaju eufemizmom *etničko čišćenje* -

Zdena i Vašek su me ovdje, u njihovoj seoskoj kući u Jítravi, ostavili samog nekoliko dana, u kući pod crkvom pokraj koje je groblje na kojem su bila samo njemačka imena (s brojevima kuća na nadgrobnim pločama)... i tako sam i ne želeći zaglavio na ,,odmoru‘‘ u etnički očišćenom selu... u Jítravi, koja se do prije pedesetak godina zvala Pankratz...

Juli

1. juli

Sinoć smo se vratili kući, Na Balkan, zalili baštu i potrošili posljednje rezerve kišnice.

2. juli

,,Kad je Gospod poželio imati sve glupane na jednom mjestu osnovao je ovu baštovansku koloniju‘‘ (tako je govorio Otto, baštovan).

3. juli

Večeras smo Jaroslav i ja rješavali ,,obuvene cipele‘‘ iz *All inclusive* (,,Ipak sumnjaju u istinite priče, avet teretnog / kamiona što istresa obuvene cipele na školsko / dvorište‘‘) ali smo na kraju Pejiću poslali pitanje preko chata: ,,Obuvene cipele simboliziraju ljude u cipelama koje istresaju (istovaraju) iz kamiona; pažnja se skreće na bizarne stvari kao da se cipele istovaraju, a to što su te cipele napunjene ili obuvene živim ljudima više je periferna stvar.‘‘

4. juli

Pisati po jednu rečenicu dnevno je sjajna ideja koja bi, ako bi se primjenjivala masovno, mogla funkcionirati kao vakcinacija protiv grafomanije i poštedila bi nas traćenja vremena na čitanje gluposti: jedna jedina rečenica - bio bi to savršen recept, ali ako se ne bi morao aplicirati svaki dan.

5. juli

Jedan haiku mjesečno, pa čak i sedmično - to bi spasilo tone papira, cijele šume, Amazoniju!

6. juli

Kad sam u maju ove godine u jednom luksuznom lokalu u glavnoj sarajevskoj ulici otišao u WC, do pisoara sam došao bez ikakvih problema i stojeći tako nad pisoarovom školjkom i zvrljajući okolo zapazim da pored narednih vrata, za one često hitnije i bitnije potrebe, stoji tastatura i pored nje natpis: ,,Broj koda će vam dati vaš konobar!‘‘ - užasnula me pomisao da je došlo vrijeme u kojem nam i za obično sranje traže lozinku;

ovog sam se sjetio jer sam danas na Radio žurnalu čuo vijest da se u Kolinu otvara prvi javni WC u koji će se ulaziti pomoću slanja SMS poruke s mobilnog telefona - predlažem u obliku: „Samo da se od toga svega ne ukenjam!“

7. juli

I dalje čekamo kišu!

8. juli

Ponekad i dvije, pa i tri rečenice bih napisao, recimo: Sagita i Vedro, čekajući na koncert King Crimson, preko WhatsAppa šalju fotografiju iz Verone, iz još uvijek gotovo praznog gledališta... ja više ne čekam ni na Godoa... sjedim, Na Balkanu, pedesetak metara daleko (blizu?) od Kluba - i gledam, osluškujem, kao onomad u pećini Na Špičáku.

9. juli

Čudo na Balkanu // kiša lijeno pada budeći bilje iscrpljeno od ljetnih žega, / punim plućima dišu ružmarin i lavanda / - svaki dan je čudo ako možeš da ga primiš kao dar.

10. juli

Autore koji objavljuju po dvije-tri zbirke pjesama godišnje ne čitam, a od onih što redovno pišu debele romane bježim kao đavo od krsta; od bestsellera imam fobiju; u Bosni u kojoj je tako akutan nedostatak knjižara, vidio sam jednu u koju nikad ne bih ušao - zove se Knjižara Bestseller!

11. juli

Sjedim u bašti Na Balkanu, pišem jednu rečenicu dok čempresi postrojeni uz ogradu čekaju na strijeljanje.

12. juli

Ako vas zbunjuju ili nerviraju moji čempresi i ptice, ili žabice i cvrčci Kobajaši Ise, onda ovako: 11. jula obilježava se godišnjica masakra odnosno genocida u Srebrenici (otad se vodi polemika da li je riječ o „pukom“ zločinu ili o genocidu), ali o tome nisam htio, samo sam u vezi sa onih osam tisuća čempresa i tehničkih mogućnosti suvremene civilizacije želio pitati: šta mislite da li su tih toplih julskih dana, dok su sjekli drvo po drvo, u bijelim domovima na crvenim trgovima nebeskog mira - da su htjeli - to mogli gledati u direktnom

prijenosu?

13. juli

Kad već spomenuh Kobajaši Isu, htio bih s vama podijeliti jedan njegov haiku posvećen „sićanoj žabi“ ali iako je prijevod sastavljen od samo osam riječi, one su podijeljene u dvije rečenice pa vam ih ne mogu citirati; ipak ne, ne mogu vam uskratiti takav biser, malo ću korigovati interpunkciju prijevoda: „Ne daj se, / sićano žapče - / Isa je tu!“

14. juli

Kad sam već u haiku raspoloženju, evo vam jedna moja neobjavljena pjesma „sa Dalekog istoka“ na kojem nikad nisam bio; i u njoj sam morao korigovati dijakritiku, ali kao autor stihova mogu da radim šta hoću (skoro): Na putu za Sečuan // ova pjesma je nastala u osmom stoljeću, / u dvadest prvom je sa živopisnih starokineskih znakova / pretočena u praktične grafeme latinice / a kapljice rose u njoj i sad se zrcale kao onda / kad ih je ugledao pjesnik na putu za Sečuan.

15. juli

Takvu boju ne bi izmiješao nijedan slikar: u šerpi se raspekmezile oguljene kajsije odstranjenih koštica.

16. juli

Nema velike razlike između onog što je bilo i onoga što je moglo biti: jednako pamtim i jedno i drugo.

17. juli

Ako bih pisao *Jednu rečenicu* i iduće godine u njoj ne bi bilo nijedne asocijacije na rat - samo da pokažem da to i bez rata ide!; u noći fešta s moravskim narodnim pjesmama Na Balkanu (Zuzanka violina, Riša gitara i glas: „Kad ne poginuh na francuskim livadama, / valjda neću ni u moje lutkice rukama!“).

18. juli

Sinoć sam sanjao mrave.

19. juli

Prva godina Na Balkanu bila je godina puževa golaća, ovo je godina mrava; prve godine sam sanjao puževe; u pjesmi *Kolonija Na Balkanu* Milorad Pejić piše: „namnožile se kiše i s njima

svirepi puž golać‘‘.

20. juli

Kakva civilizacijska razlika - u Kini imaju godinu zmaja, godinu lava, dok mi Na Balkanu godinu mrava, godinu puževa golaća!

21. juli

U Myslikovoj sam vidio bistu Cezara i pomislih: kako nekome može naumpasti da nešto takvo stavi u izlog, iz kojih pobuda, i šta on tamo predstavlja, reklamira, simbolizira: dobrog Imperatora?; pridignem glavu i vidim da se nalazim ispred hotela Cezar, i šta na to da kažem no: *Dobro došli u hotel Imperator* (uostalom, zašto da ne - ima trenutaka kad mi se sve te Kaligule i Atile čine kao humanisti u poređenju sa ovim današnjim licemjerima).

22. juli

Spominjanje nekad funkcioniše kao prizivanje: prije tri dana smo spominjali Esmu - i odmah je stigao njen e-mail, prije dva dana smo spominjali Drahoslavu - i jučer se najavila i došla; rekli smo joj: evo i Honzu sad spominjemo pa se možda i on pojavi - i danas sam sjedio pred Klubom i pio pivo s Honzom Čápom.

23. juli

Ne poričem, naprotiv uvijek ističem da pripadam poetskoj školi prozaika Danila Kiša!

24. juli

Usred velegradske buke, s intenzivnim avionskim saobraćajem iznad glave ali u miru i sigurnosti Balkana, u drugoj vremenskoj zoni, s estetikom prostora u kojem dominiraju povrće, voće i cvijeće a ne reklame, izlozi i spomenici, sjedimo u hladovini i čekamo da nam Drahuška na naš lokalni razglas pusti našu najomiljeniju pjesmu: ,,Evo me idem, evo me već idem, / sve sam već uradio, / evo idem, evo već idem...‘‘ što na svim balkanskim jezicima znači jedno te isto: *Klub je otvoren, možete na pivo!*

25. juli

Možda iz istih pobuda kao što neki vozači na ogledalce

između sebe i suvozača objese križ, ili negdje na auto okače potkovicu, ja ne volim citirati slavne autore - ne želim njihovim imenima davati težinu mojim nedoumicama.

26. juli

Zvjezdano nebo nad Balkanom.

27. juli

Pred paklenom najezdom komaraca u Češkom Raju pobjegli smo u vikendicu: na prvom programu češke televizije prikazivali su prva dva dijela *Vikendaša*.

28. juli

Dvije asocijacije na jučerašnju jednu rečenicu, prva: u kampu u Donjem Segetu kod Trogira, kojeg od mora dijeli jedino staza za pješake, vidio sam čovjeka i ženu kako sjede na stolicama na rasklapanje leđima okrenutim moru i prate vijesti na televizoru kojeg su instalirali ispred kamperske kućice; druga: kad sam kao dijete išao na more viđao sam stare Dalmatinke (žene mornara?) u narodnoj nošnji kako na stolici iznešenoj na obalu sjede i gledaju u more, u daljinu, u pučinu, za obzor - još i tad sam slutio da one tamo vide nešto što ja nikad neću vidjeti.

29. juli

Na današnjem izletu Irena je izjavila: ,,To je jednostavno Češki Raj, čak i s tim komarcima!‘‘

30. juli

Iz Češkog Raja vratili smo se Na Balkan: ljetnikovac nam je okupirala milijarda mrava.

31. juli

Kad sam početkom osamdesetih u Maglaju čitao *Sto godina samoće*, scena u kojoj mravi napadaju kuću Aurelijana Buendija (,,posljednjeg će pojesti mravi‘‘) činila mi se egzotičnom i nestvarnom; bio mi je potreban skoro cijeli život da bih shvatio da ona ama baš ni po čemu nije egzotična - nema te porodice koju na kraju nisu pojeli mravi.

August

1. august

Iz *Ilustrovane enciklopedije tradicionalnih simbola* J.C.Coopera upravo sam saznao da je mrav - po kineskoj tradiciji - „pravedni kukac“, koji simbolizira urednost, vrlinu, rodoljublje, podređenost.

2. august

Sve smo pokušali: sipali sol, sodu bikarbonu, ocat... tek ih je hemija zaustavila i istrijebila... kao što će i nas.

3. august

Nakon tridesetak godina čitam *Zarobljeni um* (preveo Petar Vujičić, 2. izd. Beograd, Bigz, 1987) i rezimiram: za sve su krivi inferiornost srednjoevropskog intelektualca pred superiornošću zapadnog kapitalističkog svijeta i barbarizam Rusa... dragi Miloše... danas mi ova njegova slavna knjiga, dovršena 1951. godine, valjda neposredno pred njegovu emigraciju, liči na kupovinu ulaznice.

4. august

Danas smo od odličnih, tzv. bosanskih šljiva pravili bestilj i šljivopitu.

5. august

Došao sam u pet do dva u Slavensku biblioteku koja se zatvara u dva (bibliotekarka je već bila spremna za odlazak); morao sam vratiti dvije knjige a htio sam neku i posuditi, ali nisam imao ništa naručeno; okrenuo sam se prema regalu s novim knjigama i ugledao: Jiří Němec: *Zápisníky I* - knjige koje trebam pročitati uvijek nekako same nađu put do mene.

6. august

S Jindrom sam odvezao šut na otpad; njegovo kamionče proizvedeno u Istočnoj Njemačkoj (po tehničkoj dozvoli prvi put prijavljeno 9. aprila 1980.) još uvijek - uprkos neposrednoj blizini aerodroma Kbeli i aerodroma Vaclava Havela - predstavlja kičmu teretnog prometa Na Balkanu, od komposta do smeća, sve ti odveze ili doveze direktno do bašte.

7. august

Sinoć me probudila grmljavina: munje su parale mrak nad Balkanom.

8. august

Gore: nisko, kao dim iz dimnjaka, pepeljastosivo nebo; dolje: na dnu bašte sija petoglavi suncokret.

9. august

Prvi put na Šumavi (Kubova Huť): ispred pansiona izvor, napio sam se žive vode; navečer roštilj; nismo znali koja je ono sjajna zvijezda nedaleko od mjeseca pa je Cuco Karavdić koji ima odgovarajuću aplikaciju podigao svoj pametni telefon i uperio ga u nebo: Saturn - pisalo je dok smo zabezeknuto buljili u ozvjezdani displej.

10. august

Dok smo se penjali na Bubín (1362 m) sustizale su me SMS poruke: „Dobro došli u Njemačku!“, „Dobro došli...“; usput sam uzbrao nekoliko svježih Šumavskih stihova: Žubor potoka // zalijeva tišinu / cio pejzaž je mokar / gnjilo lišće i mahovina tako su meki / da poželim leći i ostati: / smisao se ne može naći, / bitno ga je ne izgubiti.

11. august

Nosamo po Šumavi svoje plastične boce sa izvorskom vodom; nekad sam išao po bosanskim brdima bez plastične boce (imali smo doduše čuturice) i nikada nisam ostao žedan: svakih nekoliko kilometara bio je neki izvor, danas, kad u brdima ožedniš moraš svratiti u selo u dućan da bi kupio mrtvu vodu u plastici.

12. august

Na povratku u Prag: Volary (kupili original Šumavu), Prachatice (prelijepi trg služi kao parking, dakako), Holašovice (neko navukao nekakvo kamenje na livadu, tzv. Holašovický Stonehenge, i naplaćuje ulaznice: ljudi 35 kruna, psi 5 kruna, sva sreća pa nemamo psa; crpili smo energiju pogledom na nuklearnu elektranu Temelin!).

13. august

„Kako je?“ - upitao sam Božanskog Káju, koji je prolazio pokraj naše bašte: „Radno, ali sad dolazi vrijeme za kulturu!“ -

odgovorio je i produžio u Klub.

14. august

Jedna rečenica je neobična forma, kao slika uramljena prozorom, neprestano se mijenja - ono što se ujutro čini savršenim i dovršenim, predvečer je nešto sasvim drugo.

15. august

Zarobljenik sopstvenih apstrakcija (svojih mjernih sistema, svojih religioznih, povijesnih i inih izmišljotina, očiju uprtih u displej, umrežen).

16. august

Dobio sam e-mail od Michala Jante u kojem mi piše o svojoj novoj knjizi *Neostvarivost pravde* (Nezavršitelnost spravedlnosti) za koju ne može naći izdavača: „Pravda nije dostižna, niti je ona konačni cilj koji treba ostvariti; naprotiv, pravda je nedostižna jer njenu suštinu predstavlja spor oko načina na koji treba biti ostvarena".

17. august

Prijepodne: berem i trijebim grožđe; iznad Balkana gužva kao na Vaclavskom trgu, jedan za drugim (u jednom trenu čak i jato od tri putnička aviona!) lete na Ruzyň, zvuk jednog se ni ne izgubi a već se čuje drugi... „To je zato što ne mogu pristati u Hong Kongu" dobacuje Fatima i odlazi sa Sudoku u ležaljku.

18. august

Sva sreća pa sam tek nedavno počeo pisati *Jednu rečenicu*, a fala bogu, uskoro ću je i završiti; pisati je cijeli život predstavljalo bi mučan obračun: koliko bi samo čovjek morao zabilježiti proćerdanih, sfušerenih i prebolovanih dana... sva sreća pa se nisam bavio računovodstvom, već sam čitao i pisao stihove, bez prskanja i umjetnih gnojiva, kao što se nekad sadilo i čekalo na kišu!

19. august

Čekao sam Luciu Gallovu iza ulaza u metro stanicu Křížikova: oko klupe je šepao golub, na lijevoj nozi je imao samo dva prsta.

20. august

„Imamo sreće da ove grede drže krov kako treba, inače ne znam kako bi ih popravili, danas nema takvih majstora" - govori za stropne grede našeg Kluba Pavel V., tehničar Baštovanske organizacije 54 (uzgred, naš Klub je smješten u nekadašnjim velikim cirkuskim kolima, otkupljenim i prepravljenim nakon Drugog svjetskog rata).

21. august

Iza nečijih „velikih" poteza obično tražimo ozbiljne razloge što nas često upućuje u pogrešnom pravcu.

22. august

Razumjeti Balkan nije jednostavno ni samim Balkancima a ni tzv. balkanolozima; njegovo razumijevanje je otežano tonama stereotipa, kako negativnih (bauk kruži kulturom Zapada - bauk Balkana, što bi rekla Marija Todorova) tako i pozitivnih, a ne zna se koji su gori i štetniji.

23. august

Fatima odletila na tri sedmice u Syracuse, New York na Aidinu i Osmanovu svadbu.

24. august

Sretno stigla kod svog brata, poznatog Hoze Filozofa; Amer (6 godina) i Azra (3,5 godine) skakali od radosti, dok se ja ovdje borim s paradajzom, kupinama, malinama...

25. august

...mahunama, grahom, grožđem, tikvicama...

26. august

Od baštovanskih poslova nema se vremena za umjetnost, a ni potrebe, kako reče neko (Woody Guthrei?): „Što čovjek više jede - više sere!"

27. august

Pekmez od crnog grožđa... i nekoliko stranica iz *Istorije Crne Gore*.

28. august

Otkako je Fatima otišla jutros sam prvi put izašao iz

baštovanske kolonije (javila mi iz USA adresu novog stana mladenaca da im pošaljem svadbenu čestitku)... poslijepodne smo igrali odbojku, našu lokalnu, balkansku ligu (superiorno smo dobili dva meča, a onda je došao Roman, preuzeo dirigentsku palicu u našoj ekipi tako da je konačni rezultat bio: tri dva za njih)... navečer u Klubu sa Standom gledao utakmicu Slavija - Kluž na pokvarenom televizoru bez tona istovremeno slušajući i njen radio prenos zahvaljujući čemu smo utvrdili da je radio brži od televizije i još jednu zanimljiviju stvar:
i u trenucima kad se na „slici" nije događalo ništa, radio reporter je izvještavao tako dramatičnim glasom da sam imao dojam da nije riječ o istoj utakmici.

29. august

Danas sam s Ivom trampio: umjesto nje sam odradio radnu obavezu (svaki član naše baštovanske kolonije mora na zajedničkim prostorima odraditi pet sati godišnje) za veliku košaru punu predivnih gljiva.... poslije sušio gljive itd.

30. august

Pričao s Fatimom preko Vibera i kad smo htjeli prekinuti, Azra se bunila: „Ja nisam pričao!"; pošto jezik uči od svog starijeg brata, kao što ga i u svemu drugom oponaša, koristi isključivo muški rod („mama kupio" itd)... inače, opet paradajz, mahune, grožđe, tikvice...

31. august

S dolaskom Jaroslava Šulca napokon je kanulo par kapi poezije na suhu zemlju baštovanske kolonije Na Balkanu.

Septembar

1. septembar

S Vaclavom u Klubu gledao ČR - USA: maštoviti Satoransky igra košarku kao da je s Balkana; komentatori mitologiziraju prosječnu američku reprezentaciju koja će evidento finale gledati na televiziji iz svoje domovine.

2. septembar

Otkako je Fatima otišla u Ameriku danas sam prvi put izašao u grad, bio sam na promociji knjige *Mr(a)zí* Michala Janate u Božanstvenoj flašici: na promociji je bilo čak nekoliko ljudi, ali tako stvari stoje i tako treba da bude, moramo znati svoje mjesto u svijetu: u Táboru sam u nekoj kafani, ako ne računam dvoje ljudi iz organizacionog odbora festivala i svog izdavača, čitao pjesme praznim stolicama (ali poštujem ono nekoliko pijanih gostiju koji su našu poetsku agresiju na njihov svijet dostojanstveno i bez upadica izdržali); i nisam se osjećao mučno; poezija je intimna stvar, kao i komunikacija s Bogom, i ne trebaju joj nikakve bogomolje, popovi, ni publika.

3. septembar

Sve imam ali ti nisi tu... eto koliko sam siromašan!

4. septembar

Johnny Štulić je u jednom davnom razgovoru izjavio da je njegova pjesma *Balkan* popularna, a da to zapravo nije ni pjesma, da je to bilo nešto za zagrijavanje: „Čovek uspe zbog loših, a ne dobrih pesama".

5. septembar

Da imam dobar glas, kako bih ja samo bio dobar pjevač!

6. septembar

Mislio sam da Jindra kao dugogodišnji profesionalni vozač Praškog gradskog prevoza zna sve gradske ulice, ali dok u Klubu čavrljamo uz pivo priznaje: „Znam samo dvije ulice u Pragu, Spaljenu po smradu i Željeznu po magnetu."

7. septembar

Na osmom spratu osmospratnice - kao na Olimpu - presipamo Pejićeve riječi iz jezika u jezik: ,,ne iz žeđi, ne radi sasušenog nepca''.

8. septembar

Kad sam Honzi F. zahvaljivao za vrijeme koje je odvojio da mi pomogne, izjavio je: ,,U školi nam je docent Krob na ontologiji objašnjavao da vrijeme ne postoji, tako da ga nije moguće ni imati ni nemati'', pa sam zahvalu morao malo preformulirati: Hvala, Honza, što mi posvećuješ ono što ne postoji!

9. septembar

Listajući u čitaonici Slavenske biblioteke *Ni krivi ni dužni: knjiga nestalih Opštine Prijedor* (Prijedor, Udruženje Prijedorčanki Izvor, 2012, 427 s.) naišao sam na rečenicu: ,,pri hapšenju u julu 1997. godine ubijen šef prijedorske policije Simo Drljača nakon što se opirao hapšenju, čime je obustavljena istraga protiv ovog optuženika''; međutim, prošle godine u Biblioteci Vaclava Havela mogla se čuti druga verzija te priče od Jana Urbana: *Bosanskosrpskog zapovjednika policije Simu Drljaču - tvrdi Jan Urban - onog Simu Drljaču protiv kojeg je u Haagu podignuta optužnica za ratne zločine i koji je bio na teritoriji za koju je odgovornost snosila češka jedinica* IFORA*, koja je pratila svaki njegov korak i bila spremna, kad dobije naređenje, da ga uhapsi - ubile su britanske specijalne jedinice da ne bi mogao svjedočiti.*

10. septembar

,,Nimalo me ne iznenađuje da je Drljača bio pravnik'' - odgovara mi u e-mailu Michal Janata i tu problematiku od francuske revolucije do danas sumira u nekoliko janatovskih rečenica s inspirativnim zaključkom: ,,Pravnici i masovna ubistva je, nažalost, neobrađena tema''.

11. septembar

,,Historija je podmukla'' (Natalja Konjev, kćerka sovjetskog maršala Ivana Stepanoviča Konjeva).

12. septembar

Danas još na miru mogu proslaviti sedamnaestogodišnjicu braka, a sutra mi se žena vraća.

13. septembar

U petak 13. septembra 1985. odslužio sam vojni rok u Jugoslovenskoj narodnoj armiji; to je bio strašan petnaestomjesečni duhovni post - ništa, ama baš ništa što su nas tamo ,,učili'' nije mi koristilo u životu, čak ni u ratu; kad sam posljednji put izašao kroz kapiju kasarne trčao sam dugom alejom kestena, skakao i vrištao kao pomahnitao; to je jedini petak trinaesti koji pamtim; a i danas, na aerodromu Vaclava Havela sam sretan.

14. septembar

Pažljivi Michal Janata je u svom ,,dnevniku koji to nije'' zabilježio moju jednu rečenicu koju sam davno zaboravio: *,,Ja sam jak kao leptir*, rekao je Adin Ljuca''; ova rečenica ne samo da je mekana već je i precizna, na onaj način na koji to volim - doslovan, naime izgovorena je nakon drugog ciklusa hemoterapija; zaboga Viktore, zašto mi se niste obratili ranije kad mi je bilo petnaest, šesnaest - da sam se naučio da svakog dana pišem koliko bi samo bio bogatiji ovaj moj svijet... koliko mi je samo ovakvih rečenica, poput leptira, odlepršalo u nepovrat.

15. septembar

Žena mi se vratila Na Balkan, ali oboje kao da još uvijek ,,visimo'' u američkoj vremenskoj zoni.

16. septembar

Louny: nismo ni izašli sa autobuske stanice a zapazili smo fantastičnu Crkvicu kod majke Božije, arhitektonski biser, gotovo savršeno sakrivenu okolnim zgradama, a onda malo kasnije u centru još jedan arhitektonski dragulj - Crkva sv. Nikole (čudesno izvijeni krov, vitki stubovi), takođe opkoljenu okolnim zgradetinama tako da se ne vidi lijepo ni sa jedne strane.

17. septembar

Htio sam biti pozitivan, ali đavo mi ne da mira: jučer u Lounyma, prije nego Crkvicu kod majke Božije, još iz autobusa sam vidio Kaufland, a onda putokaz za putokazom, Albert, Penny itd... kao da je riječ o najvećim gradskim znamenitostima... i tako je to zapravo od Baltika do Balkana...

18. septembar

Gore: nisko, kao dim iz dimnjaka, pepeljastosivo nebo; dolje: od sopstvene težine klonuo petoglavi suncokret.

19. septembar

Odbojka s Karlom i njegovom ekipom; umjesto jedne vrhunske odbojkaške lige mi imamo dvije prosječne (tipično balkanski), jedna se igra srijedom, druga četvrtkom; naravno, ima to i svoje dobre strane - da imamo samo jednu, vrhunsku ligu onda u njoj ne bi bilo mjesta za mene i ovakave nespretnjakoviće kao što sam ja!

20. septembar

Pravi vjernik bježi od crkve kao đavo od krsta.

21. septembar

Rezao i cijepao drva za Klub, poslije radili i roštiljali u bašti.

22. septembar

Ima pjesama koje sam napisao iz cuga, da nisam ni zareza morao promijeniti, ali ima i takvih na kojim sam radio mjesecima; ono što je bitno je da niko ne može prepoznati koju od njih sam napisao s lakoćom a na kojoj sam se dugo patio.

23. septembar

Ne treba nam ni rat - dovoljni smo sami sebi!

24. septembar

Michal Janata je u pravu kad tvrdi da su „razgovori o vremenskim prilikama i politici najčešće teme jer su najispraznije i da su to najčešći simptom konverzacijske bezidejnosti"; u trenutku kad sam pristao da pišem *Jednu rečenicu* znao sam da neću napisati ni riječ o zbivanjima na današnjoj češkoj političkoj sceni ali ni da vremenske prilike i neprilike kao baštovan ne mogu izbjeći.

25. septembar

Prvo sam postao pisac, onda prevodilac, da bih na kraju, kad sam već o tom poslu nešto i naučio - postao izdavač da bi ko imao da objavljuje moje pjesme i prijevode.

26. septembar

Danas bi ocu bilo 87 godina.

27. septembar

Danas je majci 79 rođendan.

28. septembar

Iz Praga preko Beograda sa Air Serbia letim u Podgoricu na promociju *Etničkih konflikata*; od Beograda do Podgorice let traje 35 minuta: imali smo odličnu vidljivost i pilota raspoloženog da komentariše ono što se vidi; dok smo dosegli visinu od 7300 metara već smo došli do srpsko-crnogorsko-bosanske tromeđe i onda sam zapazio da se nadmorska visina odjednom i upadljivo smanjuje iako se još nismo počeli spuštati: planine su se uzdizale prema nama.

29. septembar

Kakva zemlja, kakvo nebo, more i more planina... šta bi čovjek mogao drugo ovdje raditi no pisati pjesme ili slikati, ili najbolje i pisati i slikati, i sam praviti knjige u nekoliko primjeraka kao Josef Váchal.

30. septembar

Izo Gušmirović je dovezao Filipa Tesaža sa autobuske stanice u hotel koji nam je on obezbijedio jer je želio da na neki način podrži promociju knjige; Filip je rekao da je promocija u Matici crnogorskoj otkazana još prije nekoliko dana; meni o tome naravno niko ništa nije rekao, kao da me se to ne tiče...

Oktobar

1. oktobar

Knjigu smo predstavili na privatnom Univerzitetu Donja Gorica u Podgorici (vrlo dobar utisak je ostavio naš domaćin porofesor Milan Podunavac) i u Narodnoj biblioteci u Cetinju gdje smo dali i jedan intervju za crnogorski radio; češki ambasador je našao vrijeme da bude prisutan na obje promocije i sa mnom je, za razliku od svojih ljudi, komunicirao potpuno normalno.

2. oktobar

Jedno od najzanimljivijih mjesta u Podgorici svakako je knjižara Karver koja se igrom slučaja nalazi ispod mosta, u čemu ne bih htio da tražim simboliku ali ona se sama nameće jer kao što znamo ispod mostova se skupljaju beskućnici: istinska kultura je getoizirana.

3. oktobar

Povratak u Prag: dok sam još stajao čvrsto na zemlji na aerodromu u Podgorici, kad sam neposredno pred kontrolom htio da bacim dopola ispijenu bocu mineralne vode *Rada*, uniformisano lice mi je dobacilo: *Ne bacaj! Šteta je!*, i pustio me da prođem; sumiranje u oblacima: zamjenica ambasadora u Podgorici upozorila je voditelja promocije da ne zaboravi naglasiti da je *ovaj projekat realiziran zahvaljujući pomoći četiri češke ambasade!*; naizgled sitne nepreciznosti u izražavanju mogu da suštinski preobraze stvarnost; ključni dio ovog projekta (prijevod) završen je još 2014. godine kad nijedan od čeških službenika s Ministarstva spoljnih poslova nije bio na svojoj današnjoj poziciji; istina je da su četiri ambasade pokrile dio troškova štampanja i dio Filipovih i mojih putnih troškova; isto tako je istina da sam se ja odrekao honorara za prijevod 330 kartica naučnog teksta (što je i po najnižoj tarifi znatno više od kompletnog novca koji su u projekat uložile sve četiri ambasade); istina je da su u ovaj projekat bile uključene četiri ambasade, isto kao što je istina da se *ideja* o organizaciji ovog zajedničkog projekta rodila u mom malom mozgu; dakle ovaj projekat nije realiziran zahvaljujući njihovoj pomoći, već uz njihovu pomoć, što je stilski mala ali bitna razlika.

4. oktobar

„Osjećam da će u tvom jeziku, u prekrasnoj ilirštini, ova pjesma biti još bolja," piše mi Ivan koji zna da volim taj izraz - dalekovida politika Habsburga je 1840. godine zabranila naziv „ilirski", a 1860. i naziv „jugoslovenski" ali je dozvolila da se nazove „srpsko-hrvatski", pa danas, za jedan (policentrični) jezik, koristimo četiri naziva: srpski, hrvatski, bosanski i crnogorski.

5. oktobar

Napokon doma Na Balkanu; cijeli dan pada kiša, ložimo i ležimo.

6. oktobar

Kod Gallovih u Boharyně beremo jabuke u starom velikom voćnjaku koji je zasadio Luckin djed prije šezdesetak godina; pod orahom kunićarnik i kokošinjac, po dvorištu zobaju kokoši, patke i biserke; cijeli dan sunčan, bez velegradske buke, ili kako bi to rekla gospođa Gallova: „Da, da, divni su ovaj mir i tišina, samo što ponekad i izluđuju!"

7. oktobar

Obraćaš mi se kao da si službenica sa Češke ambasade u Podgorici!

8. oktobar

Danas sam iz poštanskog sandučića ulovio tri prekrasna komada *Stalaktita* (u izdanju Protimluva, prijevod na češki František Šístek).

9. oktobar

S kuhinjskog prozora: gledam iz ptičije perspektive ptice kako lete.

10. oktobar

Sinoć smo Fatima i ja odnijeli Dani *Stalaktit* (u kojem je i pjesma posvećena njoj i Anni) i još nekoliko naših balkanskih proizvoda (sos od paradajza, salatu od cvekle); Dana je napravila tikvice sa mljevenim mesom uz što smo popili bocu čileanskog vina *Tarapaca reserva*; na kraju nas je optužila da smo zajedno sa njenom Veronikom koja je došla prije nego što ćemo otići, formirali grupu za vršenje pritiska jer smo je pokušavali ubijediti da bi bilo dobro da ode u banju (a šta bih

tamo radila?); uostalom i engleski natpis s njene majice bio je nedvosmislen: „Umirovljenica: pustite me na miru!“

11. oktobar

Ugovore koje sastavljaju pravnici - od ugovora sa operatorima, trgovcima pa do onih s ministarstvima - trebali bi proučavati psihijatri (zapravo bojim se da ih psihijatri, psiholozi i drugi stručnjaci već odavno proučavaju, ali u korist onih kojima služe i pravnici).

12. oktobar

Komercijalna banka predstavlja SVJETSKU PREMIJERU KOMPOZICIJE KOMPONOVANE UMJETNOM INTELIGENCIJOM 15.11.2019 u 19.30 u Dvoržakovoj koncertnoj Sali u Rudolfinumu u izvođenju Prague Philharmonia, Emmanuel Villaume dirigent... (reklama, metro stanica Můstek).

13. oktobar

Sanjao sam oca: kako smo se samo lijepo ispričali.

14. oktobar

Nema tu puno mudrosti: u jednom trenutku imaš sve, u drugom ništa; možda je to i okrutno ali dobro je da je tako jer bez toga ne bi bilo nimalo pravde na ovom svijetu.

15. oktobar

Danas smo se nakon joge našli sa Zdenom na kafi u našoj omiljenoj slastičarni; poklonio sam joj *Stalaktit* s riječima: „Ti si jedini lik koji se pojavljuje u svim mojim knjigama!“, na što mi je rekla: „Znaš da se u mene uvijek možeš pouzdati!“

16. oktobar

„Knjigomanija - najveći bestselleri s poklonom... samo do 24.11.2019...“ (reklama, metro stanica Vysočanska).

17. oktobar

Doletjeli Nada Ostojić i Milorad Pejić; s aerodroma smo išli na voz, iz voza smo ostavili stvari u hotelu Maria i izašli u Ostravu: Machačka i Hrušku smo našli u Domu uměni; taman smo stigli na promociju knjige *Pjesma o navikama i ovisnostima* (*Píseň o návycích a závislostech*, Ostrava, Protimluv, 2018) poljskog pjesnika Eugeniusza Tkaczyszyn-Dycki koji

je u razgovoru izjavio da su mu izdavači nudili da napiše autobiografiju, što je odbio jer bi „morao biti nemilosrdan prema ocu i promijeniti mišljenje o majci“.

18. oktobar

Prije nastupa u klubu Pant, supruga je posavjetovala Pejića da govori kratko i pametno; uživao sam slušajući Petra kako čita prijevode naših pjesma na češki, naročito meni omiljene Pejićeve pjesme iz *Vaze*: „Dani koji ne ozljeđuju iako događaju se blizu, nesnosno blizu, kao vazduh u plućima.“

19. oktobar

Javne nastupe nikad nisam volio, ali ako se nastupa zajedno s Pejićem i Hruškom onda je to radost; večerašnji nastup u Frýdeku, također zahvaljujući publici i prostoru (Svatojánská věž), bio je čista radost.

20. oktobar

Na povratku u Prag kad smo shvatili da se voz zaustavlja i na Libňi, brže-bolje smo izašli i otišli u koloniju, obišli baštu i natrgali oktobarske paradajze; „Kako bi bilo lijepo kad bi iduće godine“ - kazao je Pejić - „žene poslali na sedam dana u banju a mi ovdje zidali trap“... pusti snovi...

21. oktobar

Ponekad me probudi potreba da zabilježim pjesmu, kao što nas noću zna probuditi da idemo mokriti.

22. oktobar

Umoran od poezije preležao sam cijeli dan.

23. oktobar

Sinoć sam čuo ironičnu primjedbu na račun Slavoja Žižeka i Jugoslavena „koji su oduvijek htjeli da idu nekim svojim putem“; još zanimljivije je da je to izrečeno na promociji knjige *Narod koji se ne podrazumijeva? Refleksije trideset čeških godina 1989-2019*.

24. oktobar

Nikad neću shvatiti zbog čega na putu ili na povratku iz Frýdeka, kad se vlak zaustavio u stanici Paskov nismo izašli - „prvi put na pravom mjestu“ - i svratili u hotel Balkan koji

nam se sam nudio, kad nam je Petr već tako lijepo prepričao Honzinu priču *Balkan*: osjećao sam se kao da smo se mimoišli na putu... a bilo je dovoljno izaći iz vlaka i zakoračiti u nju!

25. oktobar

,,Ljuca, to bi ti trebao objaviti i na našem, to je forma taman za naše ljude, *Jednu rečenicu* bi možda i mogli pročitati!'' (Hozof Filozof, preko Vibera, odnekud na putu prema Buffalu).

26. oktobar

A šta ako je onda Honza sjedio u hotelu Balkan i čekao na nas?

27. oktobar

Prebacivao kompost, pilao drva, ištijao gredu za bijeli luk... predvečer oko šest, po mrklom mraku (u pet je već bio mrak) išao po pivo i u Klubu saznao da je umro Štefan... prva vikendica od glavne kapije s lijeve strane... Jindra ga je zvao carinik...

*28. oktobar**

Gdje moj je dom...

29. oktobar

Pozdrav s Balkana // Na Balkanu ništa novo / Godina je na izmaku ali dan je vedar / Zrake sunca cijedimo do posljednje kapljice / Ponekad odem u šumu po stihove / Bašta je gotovo pusta i tijelo okrepljuje studena jabuka / otrgnuta s gotovo gole grane / Gladi se ne bojimo: hranimo se bolešću / U podrumu uredno poslagana zimnica / Ukiseljene slike minulih dana.

30. oktobar

Kolega iz kancelarije donio je Fatimi orahe, a pošto nije htio novac dobio sam instrukcije da dođem po orahe i donesem jedan *Stalaktit* sa posvetom... usput sam složio posvetu s leksikom recepta za tortu: ,,Dragom Jiříju, pregršt stihova 20 godina brušenih za 5 kg netucanih oraha, Adin.''

31. oktobar

U Bosni i Hrvatskoj danas završava listopad, u Češkoj počinje sutra.

---

* 28. oktobar je Dan državnosti, odnosno dan nastanka samostalne Čehoslovačke Republike; „Gdje moj je dom" je prvi stih čehoslovačke, odnosno češke himne.

Novembar

1. novembar

,,Od Husinecke do Spojovaci u devetki'' - govori mi Fatima - ,,tramvaj vozi 15 minuta i za to vrijeme sam što u tramvaju što van tramvaja izbrojala 15 beskućnika.''

2. novembar

Imaju dva dana u godini drugačija od svih ostalih: kad nam u proljeće puštaju vodu u koloniji, i u jesen kad je isključuju.

3. novembar

Neočekivani susret sa zemljakom: u velikoj gužvi na Narodnom bulevaru izdaleka sam ugledao Angela Božca, svog prijatelja iz Istre kojeg nisam vidio dugo iako i on živi u Pragu; lako je bilo zapaziti njegov upadljiv lik odjeven u kožni mantil i s kožnim šeširom na glavi, ali dok smo se približavali jedan drugom i dok ja shvatih da je to neko sasvim nepoznat, na moje iznenađenje, taj neznanac na čistom bosanskom dijalektu mog maternjeg jezika me upita ,,Šta je, jesi li me to zamijenio s nekim?'' i nije se ni najmanje zbunio kad sam mu u tom mnoštvu stranaca odgovorio na njegovom jeziku: ,,Mislio sam da si Angelo, moj prijatelj iz Pule.'' - ,,Nisam, ja sam Ahmet iz Kaknja!'', rekao je i pružio mi ruku!

4. novembar

Opada lišće i iz naše kuhinje sa predivnim pogledom u dubini Malešickog parka počinjem nazirati šator beskućnika.

5. novembar

Sudija je podigao ruku i Jarda je uzviknuo: ,,Kod nas je nacistički pozdrav zabranjen i na igralištu!'' (Jarda u Klubu, Slavija - Barcelona).

6. novembar

Deus ex machina: *Jedna rečenica* će završiti onako kako je i počela: *Etničkim konfliktima* Filipa Tesaža - danas se u Prag spustio Ivan Čolović.

7. novembar

Fatima i ja smo išli u šetnju i na večeru u Novogradsku pivaru s Ivanom Čolovićem, prvim Jugoslovenom koji je nakon Tita dobio počasni doktorat na Varšavskom univerzitetu - „Družim se samo sa najvećim sinovima naših naroda i narodnosti," rekao sam mu.

8. novembar

Danas su učesnici međunarodne konferencije Balkan Express 2019 imali priliku da čuju predavanje Ivana Čolovića o njegovoj Biblioteci XX vek; sutra ćemo zajedno promovirati knjigu *Etnički konflikti* koja je (uprkos svemu) bila promovirana valjda kao nijedna knjiga od raspada Jugoslavije (Beograd, Zagreb, Sarajevo, dvije promocije u Podgorici, Cetinje i Prag); na svakoj promociji pokušavao sam, pored ostalog, odgovoriti na pitanje kako je moguće da sam čitajući *Sociologiju nakon Bosne i Kosova* Keith Doubta imao osjećaj da taj američki sociolog bolje od mene samog zna šta mi se dogodilo (uzgred, odgovor je vrlo jednostavan: to što nam se dogodilo nije bilo ništa novo ni jedinstveno) - elem, htio sam reći da će na ovoj posljednjoj promociji biti prisutan i Keith Doubt.

9. novembar

Zanimljivo je da i Filip Tesař i Keith Doubt uzimaju upravo Bosnu i Hercegovinu kao dokaz da etničke konflikte ne izaziva mržnja, naime, na prelomu 1989. i 1990. godine, neposredno prije raspada države, u Jugoslaviji je provedeno obimno ispitivanje javnog mnijenja koje je rezultiralo reprezentativnim zbirom pokazatelja koji se odnose na nacionalnu toleranciju - najveća mjera tolerancije bila je zabilježena u Bosni i Hercegovini; činjenica da su se zločini protiv ljudskosti u najbrutalnijem obliku ispoljili upravo u BiH govori o tome da je paralelno sa animozitetima postojala duga historija tolerancije i otvorenosti; da se rastrgnu tako jake veze, kao one koje su postojale među stanovnicima Bosne i Hercegovine u njenoj prirodnoj multietničkoj sredini, bili su neophodni najradikalniji zločini - ono što je bilo prirodno sraslo drugačije se nije moglo rastrgati, a oni koji su rasturali Bosnu su to vrlo dobro znali: stereotip o tamnom vilajetu i Bosni kao zemlji mržnje su izmislili i koristili upravo takvi.

10. novembar

Sinoć je Keith Doubt, koji je 2006. s Omerom Hadžiselimovićem osnovao dvojezični englesko-bosanski online časopis *Spirit of Bosnia / Duh Bosne*, jadikovao za Omerom koji nas je tako neočekivano napustio („Omer je držao nivo *Duha Bosne*... itd."); hej, Keith, velim, gdje bi danas bio *Samizdat*, koji smo osnovali zajedno s Omerom, i s kojim smo stigli objaviti samo našu prvu knjigu, da je još uvijek sa nama?

11. novembar

Bio sam kod Zdene, na Karlovom trgu, na onkologiji... nisam znao šta da joj kažem a čitavo vrijeme sam brbljao...; nakon povratka u stan buljim kroz kuhinjski prozor - i sad, kad je proteklo još nekoliko dana listopada i krošnje se još više razgolišile uviđam da je singular iz jedne rečenice od 4. listopada bio pogrešan jer vidim šatore beskućnika (kamp bi bio pretjeran izraz, ali četiri šatora zahtijevaju ispravku i plural).

12. novembar

Kad ne mogu da zaspim i kad mi dojadi okretanje na ražnju nesanice, imam isproban lijek - čitanje, međutim ovaj put uzimam „pogrešnu" knjigu, *Znakove pored puta*, i nailazim na Andrićeve fragmente o dugim noćima bez sna, i tako i ne želeći, iz svoje ulazim u tuđu nesanicu.

13. novembar

Na pitanje „Kako si?", odgovaram Hozi Filozofu: „Bio sam na međunarodnoj konferenciji, svakakvih stručnjaka ima, odsvakud dođu i svašta nam donesu, pa sam izgleda neki virus pokupio", na šta će on: „Zato ja sjedim na sigurnom, u kamionu, iza stakla: cijeli svijet sam stavio u karantin."

14. novembar

„Još mi nisu ništa rekli, čekam sutra" (sms od Zdene).

15. novembar

Čitajući opet *Znakove pored puta* Ive Andrića shvatam da je to zapravo najbolja *Jedna rečenica* ikad napisana, samo što nije pisana svaki dan tokom jedne godine već na preskok i pedeset devet godina (od 1916. do 1975), i što to obično nije jedna rečenica već *nekoliko* rečenica.

16. novembar

Čini mi se da bih bio sposoban napisati *Jednu rečenicu* koja bi bila na nivou *Znakova pored puta* ali bi mi za to trebalo još jedno pedeset osam godina.

17. novembar

Billboard o slobodi.

18. novembar

Honza Čap mi je u e-mailu poslao link o ubistvu koje se dogodilo u Rusiji, gdje je prijatelj, nakon debate o prozi i poeziji, ubio prijatelja; navečer, s drugog kraja svijeta, Pejić preko skypa kaže: ,,Danas je Tea napravila četiri koraka!''

19. novembar

Jedan autor *Jedne rečenice* me večeras u kafe knjižari *Božanstvena flašica* upitao: ,,Mućkaš li?'', isto kao što me nedavno jedan drugi autor *Jedne rečenice* na jednom drugom, jednako prijatnom mjestu, upitao: ,,Da li *Jednu rečenicu* pišeš svaki dan?''

20. novembar

Ako je rečenica uvjerljiva, onda je istinita - dakle, nema prevare; a ako rečenice nisu uvjerljive ništa im neće pomoći ako su pisane svakodnevno; a oni koji misle da se može sjesti jednom za četranaest dana i napisati četranaest dobrih jednih rečenica neka to probaju uraditi!

21. novembar

Najbolja stvar koja se ove godine dogodila *Samizdatu* je da je Mario Chromý slomio nogu i sad je stvarno privremeno hrom (tako da ne može da ide na posao pa radi za nas i za sebe) - eto, dovoljan je jedan pogrešan korak i sve ide kao podmazano: neki dan je uradio *Tu smo*, odmah nakon toga *Treći život*, a danas mi je poslao univerzalne plakate za izložbe i promocije naših knjiga koje ćemo odštampati na platnu tako da cijela izložba neće biti teška ni pola kilograma.

22. novembar

Opali list se uzdigao do osmog sprata i nastavlja svoj veličanstveni let uzdižući se do takvih visina o kakvim ni najsnažnije grane visokih grabova nikad nisu mogle ni

sanjati...; iz Syracuse nam doletjeli u posjetu Aida i Osman.

23. novembar

Neki dan sam na jednoj književnoj večeri posvećenoj prevođenju poezije čuo tako nepoetičnu rečenicu da sam je na licu mjesta morao zapisati: ,,Češka poezija je u odličnoj kondiciji!''

24. novembar

Pejić je stupio u kontakt s trećim švedskim prevodiocem s češkog: umislio je da *Samizdat* mora objaviti prijevod izabranih pjesma Ivana Wernischa na švedskom; ako i ne uspijemo, kaže, ništa se neće dogoditi, planovi su da propadaju!

25. novembar

,,Šta je ovo?'', upitao me iz busa stopedesetpetice, pokazujući na neobični ulaz u ograđenu zgradu radija: ,,Slobodna Evropa''.

26. novembar

Radimo Pozdrav suncu u stanu na osmom spratu, u zgradi i gradu potonulim u maglu, u bijelo ništa: osjećam se slobodnim i laganim, kao onomad u Špičaku, samo što sam ovaj put zatočen u bijelom mramoru - šta bi sve iz njega dobar majstor isklesao!

27. novembar

,,Tjeskoba ima uske oči''- izjavio je jedan od trojice iz društva koje je sjedilo za susjednim stolom dok sam ja za svojim čekao Fatimu, Aidu i Osmana i čitao knjigu *Jugoslavija - država koja je odumrla* Dejana Jovića - čitao pažljivo i sa oduševljenjem, ali jedna ovakava rečenica nije mogla neopaženo proletjeti pored mene i odletjeti u zaborav.

28. novembar

,,Ne mora čovek baš svakog dana da kaže nešto; pa čak ni samom sebi'' (Ivo Andrić, *Znakovi pored puta*).

29. novembar

Tri rečenice: 76 godina od AVNOJ-a je dobar datum za redefinisanje jugoslavenstva; dok je Mario na bolovanju, ostatak *Samizdata* mora rintati punom parom; večerašnji koncert MHC Banda počeo je sa jednim monumentalnim NEIN!

Adin Ljuca

rođen 1966. u Zenici, od 1992. živi u Pragu gdje je dvadeset godina kasnije (23. oktobra 2012.) primljen u članstvo Češkog baštovanskog saveza (Osnovna organizacija Na Balkanu 53, Prag 3), stalno kopa, sije, piše i prevodi… od kraja 2015. ponajviše za Samizdat.

Objavio je:

- **Hidžra**
  Prag, Menora, 1996.

- **Maglaj na tragovima prošlosti**
  (kulturno-historijska monografija). Maglaj, Općina Maglaj, 1999.

- **Vytetované obrazy**
  Praha, Arbor Vitea, 2005. [Istetovirane slike. Sarajevo, Buybook, 2009.]

- **Stalaktit**
  Tešanj, Centar za kulturu i obrazovanje, 2015.

- **Jeden bílý den**
  Ostrava, Protimluv, 2017. [Jedan bijeli dan. Prag, Samizdat, 2018.]

- **Jedna věta**
  Praha, Revolver Revue, 2020.

Izdavač: **Samizdat**

www.samizdat.nu

Urednik: **Milorad Pejić**

Lektura: **Esma Hadžiselimović**

Ilustracije i grafički dizajn: **Mario Chromý**

Štampa: **Milan Hodek**

Prag

MMXX

Copyright © Adin Ljuca – Samizdat

ISBN 978-80-907212-9-6

30. novembar

Ne mora čovjek baš svakog dana da kaže nešto ali treba da računa s tim da godine protiču kao dani, a dani prolaze neprimjetno, gotovo nevidljivi, kao u mraku.

Decembar

1. decembar

Danas sam napisao: „Cijeli život težiš jednostavnosti a sve se iz dana u dan samo komplikuje!“ - i bio zadovoljan s tom rečenicom dok me iz staračkog doma iz Travnika nije nazvao punac koji je, kao da mi je htio pokazati kako se to radi, počeo kao iz rukava sipati jednu rečenicu jaču od druge, recimo: „Ovo je već šesta prijateljica za ovih pet godina koja mi je otišla!“

2. decembar

Danas sam od Milana Hodeka preuzeo *Tu smo*, drugu knjigu pripovijetki od Jana Balabána koju je *Samizdat* objavio (obje njegove knjige u našem izdanju su dizajnirane kao nejednojajčani blizanci: ilustracije Daniel Balabán, portret Honze iz serije portreta Ondřeja Němce, opet sve majstorski dizajnirao Mario Chromý) - e, ovo je bila jedna dobra rečenica!

3. decembar

Ne znam zašto se na svakoj promociji, pa i večerašnjoj, mora govoriti o ratu kad u *Stalaktitu* nema nijedna pjesma koju bih nazvao ratnom; čitao sam isključivo „miroljubive“ pjesme, baštovanske i banjske; najbolju jednu rečenicu na ovoj promociji nisam izgovorio ja, već su je izgovorile Tina i Magda: *Prevest ćemo tvoje pjesme na slovenački!*

4. decembar

Pošto sam od početka imao u planu da knjigu *Etnički konflikti* predstavimo u sve četiri nekadašnje bratske republike u kojima se govori isti jezik, na naslovnoj stranici piše samo „preveo s češkog Adin Ljuca“, svjesno je ispušteno da se precizira na koji jezik: po Narodnoj Biblioteci u Beogradu knjiga je prevedena na srpski, po Narodnoj biblioteci u Cetinju knjiga je takođe prevedena na srpski, u katalogu sarajevskih biblioteka riječ je o prijevodu na bosanski; dok uprkos tome što sam nekoliko primjeraka knjige još u maju ove godine poklonio zagrebačkim bibliotekama (Gradskoj, Nacionalnoj i univerzitetskoj, te bibliotekama nekoliko katedri Sveučilišta u Zagrebu), zapis te knjige do danas ne mogu da nađem

u katalogu nijedne biblioteke u Hrvatskoj.

5. decembar

Kroz kuhinjski prozor gledam provizorne šatore od cerada, vidim ih kao opomenu, kao uzdignut prst na stropu Sikstinske kapele: ti koji si gore (na osmom spratu), znaj da možeš biti i dole (pod šatorom)... i pravo je čudo da još nije tako.

6. decembar

Koliko vremena i truda samo da bih shvatio da nisam bio u pravu... nikad, nigdje, ni u čemu... Harun mi je jednom rekao: „Ti zapravo trebaš biti sretan što te ona granata pogodila, ona te je spasila, bez nje nikad ne bi otišao - jer ti i da si preživio rat, mir sigurno ne bi!“

7. decembar

Sviće kasno, sunce zalazi rano, sve je mračnije ali *Treći život*, Pejićevu zbirku pjesma u prijevodu Omera Hadžiselimovića na engleski dobit ćemo pod jelku ako je Milan Hodek stigne odštampati; iza Omera je ostalo toliko prijevoda pjesama na engleski i sa engleskog da, taman i kad ne bi imali ništa drugo, *Samizdat* bi još dosta vremena imao šta objavljivati.

8. decembar

Kad smo onomad pili *Kod Hobita* Petar me je upozorio da se pazim, jer navodno, lako se postaje ovisan od pisanja *Jedne rečenice*... nisam htio biti zao i reći mu da je Viktor Karlik to dobro izračunao: zdrava jedinka bez ikakvih posljedica može izdržati jednu godinu, zavisnost se pojavljuje tek krajem druge godine.

9. decembar

Govorim protiv dosjetki a nalazim ih i u svojoj *Jednoj rečenici* - tako je to kad se pristane na igru!

10. decembar

Dosta je bilo velikih, trocifrenih tiraža (po 100, 200, pa čak i 300 primjeraka), Fatima i Mario pripremaju bibliofilsko izdanje engleske verzije *Stalaktita* u prijevodu Omera Hadžiselimovića u samo nekoliko primjeraka - *Samizdatu* i priliče jednocifreni brojevi!

11. decembar

Rekao bih da se bližim kraju ali ne mogu, bojim se da se i to ne pokaže kao samo još jedna moja zabluda, ili kako je to na jednom od svojih predavanja rekao Slavoj Žižek: ,,Obično se pokaže da svjetlo koje vidimo na kraju tunela nije izlaz već svjetlo jurećeg vlaka koji će nas ubrzo pregaziti.“

12. decembar

Večaras sam prolazio pored Štefanove vikendice koja je, otkako je prije dva mjeseca otišao, prazna: dok sam prolazio svjetlo se automatski upalilo, kao da se ništa nije promijenilo.

13. decembar

I opet se pokazuje da taj petak 13. ne mora biti loš datum - danas sam napisao *Jednu rečenicu*, riješio se obaveze... a sve mi nekako žao staviti tačku... ko zna, možda je Petr Hruška u pravu... možda sam se navukao...